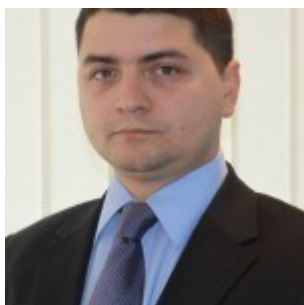

Controversele clauzei „cross-default” în contractele de credit încheiate cu consumatorii

**Autor: Matei DIMOFTACHE – Managing Associate,
Head of Banking & Finance**

În contextul în care instanțele de judecată se confruntă din ce în ce mai des cu litigii având ca obiect executarea contractelor de credit încheiate cu consumatorii, iar soluțiile acestora, interpretările jurisprudențiale, precum și opiniile venite din partea Autorității Naționale pentru Protecția Consumatorilor prezintă din ce în ce mai mult interes pentru opinia publică, este lansat un nou subiect de dispută, și anume aplicabilitatea clauzei *cross-default* în cadrul contractelor mai sus menționate.

Prin definiție, clauza de „*cross-default*” stabilește faptul că, în cazul neîndeplinirii unei / unor obligații contractuale de către debitor, creditorul va avea dreptul să declare exigibil anticipat creditul, împreună cu dobânda aferentă și toate celelalte cheltuieli datorate conform contractului de credit, fără a fi necesară îndeplinirea unei alte formalități. Totodată, va avea dreptul de a declara exigibile anticipat oricare alte contracte încheiate între aceleași părți.

În unele cazuri, aplicabilitatea clauzei „*cross-default*”

privește posibilitatea creditorului de a declara creditul exigibil și în situația în care debitorul nu își execută obligații provenind din contracte încheiate cu alți creditori.

Rațiunea comercială a acestei clauze este simplă. Atunci când un creditor anticipează problemele potențiale sau iminente ale debitorului său, se preocupă să își recupereze sumele împrumutate înainte ca aceste probleme să se extindă și asupra creditelor „sănătoase”. Sau, în cazul în care debitorul își execută conștiincios toate contractele cu toți creditorii săi, fiecare dintre ei va aprecia solvabilitatea acestuia și lipsa pericolului apariției unui caz de neexecutare. În caz contrar, apariția unui caz de neexecutare imputat debitorului într-un contract poate constitui piesa determinată în prăbușirea domino-ului de creditori.

În ceea ce privește aplicabilitatea acestei clauze în cazul debitorilor persoane juridice, legea nu impune nicio interdicție. Controversele apar însă în cazul aplicabilității clauzei în cazul debitorilor persoane fizice.

Potrivit art. 40, pct. 4, lit. c) din Ordonanța nr. 50/2010 privind contractele de credit pentru consumatori, sunt interzise clauzele contractuale care ar permite creditorului să declare anticipat creditul în situația în care consumatorul nu și-ar îndeplini obligațiile din contractele încheiate cu alți creditori. *Per a contrario*, am putea aprecia că, în situația în care debitorul nu și-ar îndeplini obligațiile din oricare alte contracte încheiate cu același creditor, acesta ar putea totuși declara exigibil anticipat creditul.

Însă lucrurile nu par a fi atât de simple, atunci când discutăm de aplicabilitatea și interpretarea prevederii de mai sus, raportată la Legea 193/2000 privind contractele încheiate între profesioniști și consumatori, care protejează consumatorul de orice tentative abuzive de constrângere și implicit executare silită din partea profesionistului creditor. În acest sens, Legea 193/2000 prevede că **“este**

considerată clauză abuzivă acea prevedere contractuală care obligă consumatorul la plata unor sume disproporționat de mari în cazul neîndeplinirii obligațiilor contractuale de către acesta, comparativ cu pagubele suferite de profesionist”.

Conform Deciziei nr. 686/2013- Secția a II-a Civilă a Înaltei Curți de Casație și Justiție, aceste clauze, pentru a nu fi abuzive, ***“ar trebui să vizeze exclusiv raporturile contractuale dintre părți, iar nu cele încheiate de client cu alte unități de creditare sau chiar cu aceeași bancă, pentru că scadența anticipată a creditului trebuie să fie în legătură cu acel credit, iar nu cu altele, într-un astfel de caz creându-se un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților. Astfel, consumatorul se vede în situația în care ar trebui să ramburseze imediat creditul obținut, cu toate că plata ratelor se face constant și la termen, în cazul în care nu ar achita ratele scadente ale unui alt credit, deși neplata s-ar putea datora contestării datoriei sau altor cauze, neimputabile împrumutatului. Evident, o atare situație nu poate fi acceptată, pentru că expune consumatorul într-o poziție defavorabilă față de banca împrumutătoare, care are la discreție stabilirea momentului scadenței anticipate, inclusiv în situații care excedează culpei creditorului sau în sens contractual.”***

Concluzionând, ICCJ interpretează și aplică prevederile Legii 193/2000 atât în situația rambursării anticipate a creditului ca urmare a neîndeplinirii obligației debitorului față de alți creditori (Decizia 950/07.03.2013 din Dosarul nr. 32273/245/2010 aflat pe rolul Tribunalului Iași), cât și în situația rambursării anticipate a creditului ca urmare a neîndeplinirii obligației debitorului față de același creditor.

Jurisprudența în materie tinde să protejeze consumatorul, oferind prioritate Legii 193/2000 în fața oricăror altor prevederi mai permissive pentru creditor, cum ar fi prevederile OUG 50/2010.

În practică însă, există situații în care creditorii se găsesc în imposibilitate de a valorifica bunurile supuse garanției în cadrul unei executări silite pornită ca urmare a rezilierii contractului de credit din culpa debitorului.

Dincolo de interpretările instanțelor cu privire la legalitatea clauzei vizavi de protejarea debitorului – persoana fizică împotriva unei eventuale abordări abuzive din partea creditorului, în contextul în care instanțele tind să-i protejeze excesiv pe aceștia, apelând sistematic la prevederile Legii 193/2000 în justificarea deciziilor adoptate și rezultatele unei executări silite nu sunt fructuoase, trebuie analizat, de la caz la caz, cât de propice este, pentru oricare dintre creditori, executarea unor contracte în baza acestei clauze.

În cazul în care toate sau o parte dintre contractele de credit ce urmează să fie executate sunt garantate cu aceleași garanții (în grade diferite), ar fi util de verificat dacă o rescadențare sau renegociere a creditelor a căror executare este întârziată nu ar fi oportună, în condițiile în care scopul principal al Băncii este acela de a urmări rambursarea creditelor cu dobânzile negociate și nu o eventuală executare silită al cărei rezultat este incert din punct de vedere al solvabilității.

Totodată, considerăm util a fi verificat dacă garanțiile ce pot fi executate în această procedură nu poartă asupra unor bunuri care nu sunt proprietatea împrumutatului ci a unui garant care, la rândul său, poate fi debitor al băncii în contracte de credit distincte, iar executarea acestor garanții ar putea să dezechilibreze și capacitatea de rambursare a acestui eventual garant/debitor distinct.

În lumina celor mai sus expuse, este util a se reflecta asupra oportunității inserării unei clauze *cross-default* în contractele de credit încheiate cu consumatorii și, în condițiile în care această clauză nu va fi afectată de noile

tendințe din jurisprudență, asupra eficacității punerii în executare a acestei clauze.

* * *

Despre autor

Matei DIMOFTACHE (39) – Managing Associate, Head of Banking & Finance

Matei deține o experiență de peste 15 ani în sistemul bancar și de asigurări.

Oferă asistență în crearea produselor și a procedurilor de creditare retail sau corporate, conceperea și implementarea procedurilor de achiziții, negociere și contracte, proceduri de mediere, proceduri anti-fraudă bancare sau specifice sistemului de asigurări, proceduri și sisteme de asistare a clienților customer care / complaints, precum și aspecte de reglementare.

*Înainte de a se alătura echipei **Duncea, Ștefănescu** în 2010, Matei a fost implicat cu precădere în crearea de produse de creditare retail sau corporate, crearea produselor de asigurare în cadrul unor operațiuni de start-up în sistemul bancar, de asigurări sau bancassurance în grupuri bancare internaționale de renume.*

Registrul de bani personali

În Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 300 / 30.04.2015 a fost publicat OMFP nr. 513 / 2015 pentru aprobarea modelului și conținutului registrului de bani personali, precum și a procedurii de înregistrare a acestuia la organul fiscal.

Principalele prevederi referitoare la registrul de bani personali sunt:

- operatorul economic este obligat să constituie registrul de bani personali pentru fiecare unitate de vânzare a bunurilor sau de prestare a serviciilor;
- paginile numerotate în ordine crescătoare se semnează pe ultima pagină de către administratorul operatorului economic sau de către persoana împuternicită de acesta;
- se completează zilnic, la începutul programului de lucru;
- operatorul economic notifică organului fiscal competent constituirea registrului de bani personali, precizând data deschiderii acestuia și numărul de pagini. **Notificarea se realizează în termen de 5 zile lucrătoare de la data publicării OMFP 513/2015. Prevederile OMFP 513/2015 au intrat în vigoare la data de 30.04.2015.**

Vezi [aici](#) întregul Tax Alert.

Tax Magazine nr. 5 mai 2015

- **Editorial**

Cosmin Flavius Costăș

- **Impozite directe**

Cheltuielile de cercetare-dezvoltare – de la Fata Morgana la realitate

Carmen Afanasenco

Din nou despre activitățile (in)dependente

Ioana Maria Costea, Despina Martha Ilucă

- **Impozite indirecte**

Validitatea declarațiilor notariale în cazul achizițiilor de imobile cu cota de tva de 5% – o abordare „frontală”

Sorin Roman

- **Procedură fiscală**

Aplicarea principiului *ne bis in idem* în caz de concurs între procedura fiscală și cea penală

Paul Sorinca

- **Contribuții sociale**

Articolul 6 din Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale. Neconstituționalitate. Efecte

Daniel Nițu

Considerații cu privire la incriminarea prevăzută în art. 6 din Legea nr. 241/2005

Alexandra Lăncrănjan, Radu Slăvoiu

- **Jurisprudență fiscală națională**

Deschiderea procedurii insolvenței față de o societate comercială. Posibilitatea declarării stării de insolvabilitate conform art. 176 C. proc. fisc.

Viorel Terzea

Decizia Curții Constituționale nr. 66 din 26 februarie 2015 – cu comentariu

Cosmin Flavius Costăș

- **Jurisprudența fiscală a instanțelor europene**

Sinteza hotărârilor în materie fiscală pronunțate de Curtea de Justiție a Uniunii Europene și Curtea Europeană a Drepturilor Omului în intervalul 30 aprilie – 28 mai 2015

Deloitte: Conferința de Retail și FMCG

Conferința de Retail și FMCG

Piețele de retail și FMCG în fața schimbării și
inovației

Hotel Radisson, Calea Victoriei 63-81, București

Aflați în fața unui consumator tot mai sofisticat, cu acces permanent la informații de ultimă oră, jucătorii din piața de retail și FMCG sunt nevoiți, mai mult ca oricând, să-și adapteze modelele de afacere la noile realități și tendințe. Accesul la informație tot mai ușor și rapid vine atât în sprijinul jucătorilor cât și al consumatorilor, creând oportunități pe o piață extrem de dinamică.

Cât de pregătiți sunteți pentru această realitate? Specialiștii **Deloitte** și avocații **Reff & Asociații SCA** vă invită în data de **13 mai 2015**, începând cu ora **09.00**, la o dezbatere privind impactul factorilor de influență asupra industriei, abordând aspecte relevante de ordin financiar-contabil, fiscal și juridic. Evenimentul este organizat cu sprijinul **Modern Buyer**. Teme principale de discuție:

• **Plenară – Tendințe în dezvoltarea industriei de Retail și FMCG**

Dan Badin Partener coordonator servicii fiscale și juridice, Deloitte Romania

Invitat FMCG În curs de confirmare

Invitat Retail În curs de confirmare

• **Sesiuni de workshop-uri:**

Workshop 1 – Contabilitate și Fiscalitate – Care este impactul modificărilor legislative aprobate sau preconizate asupra mediului de afaceri?

Oana Buhaescu Senior Manager Audit, Deloitte Romania

Camelia Malahov Senior Manager Impozite directe, Deloitte Romania

Adrian Teampau Senior Manager TVA, Deloitte Romania

Mihai Petre Senior Manager Vamă și accize, Deloitte Romania

Adrian Stoian Manager Impozit pe venit, Deloitte Romania

Bogdan Barbu Manager Prețuri de transfer, Deloitte Romania

Workshop 2 – Oportunități de maximizare a profiturilor: managementul și asigurarea veniturilor

Andrei Ionescu Director Servicii de evaluare a riscurilor, Deloitte Romania

Clarisa Bulai Manager Servicii de evaluare a riscurilor, Deloitte Romania

Eduard Nagy-Gyorgy Senior Consultant Servicii de evaluare a riscurilor, Deloitte Romania

Workshop 3 – Fonduri nerambursabile disponibile pentru companiile FMCG

Tiberiu Negulescu Senior Manager Consultanță în management, Deloitte Romania

• **Panel** – Campaniile promoționale: între interesele comerciale și limitările legale

Florentina Munteanu Avocat, Reff & Asociații SCA

Silvia Axinescu Avocat, Reff & Asociații SCA

Andrea Grigoras Avocat, Reff & Asociații SCA

Evenimentul își propune să genereze o dezbatere privind oportunitățile disponibile, dificultățile întâmpinate de producători și comercianți și să identifice soluții pentru probleme practice. Mai mult, reprezintă o ocazie excelentă de interacțiune cu alți specialiști din industrie.

În cadrul evenimentului se va asigura **traducere simultană română-engleză**.

Pentru **înregistrare**, precum și **pentru alegerea workshop-ului la care doriți să participați**, vă rugăm să accesați acest link: [Piețele de retail și FMCG în fața schimbării și inovației](#).

În vederea păstrării caracterului interactiv, dezbaterile va avea un număr limitat de participanți.

Taxa de participare:

100 € – pentru primul participant;

90 € – pentru orice alt participant din aceeași companie / același grup.

Taxa de participare nu include TVA-ul. Prânzul și gustările sunt incluse pe parcursul conferinței.

Va așteptăm!

Dan Badin

Partener coordonator servicii fiscale și juridice
Deloitte Romania

Concluziile Avocatului General în Cauza Costea împotriva Volksbank România

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL

PEDRO CRUZ VILLALÓN

prezentate la 23 aprilie 2015([1](#))

Cauza C-110/14

Horațiu Ovidiu Costea

împotriva

SC Volksbank România SA

[cerere de decizie preliminară formulată de Judecătoria Oradea (România)]

„Protecția consumatorilor – Noțiunea de consumator în sensul articolului 2 litera (b) din Directiva 93/13/CEE – Contract de credit încheiat de o persoană fizică ce exercită profesia de avocat – Credit garantat cu un imobil proprietate a cabinetului de avocat al împrumutatului – Efectele cunoștințelor și ale profesiei asupra calității de consumator – Stabilirea scopului creditului – Contracte cu dublu scop în sensul considerentului (17) al Directivei 2011/83/UE – Efectele contractului accesoriu asupra contractului principal”

1. Prezenta întrebare preliminară, formulată de Judecătoria Oradea (România), oferă Curții oportunitatea de a

se pronunța cu privire la noțiunea de consumator în sensul articolului 2 litera (b) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii (denumită în continuare „directiva”)(2), conform căruia „consumator” înseamnă orice persoană fizică ce, în cadrul contractelor reglementate de prezenta directivă, acționează în scopuri care se află în afara activității sale profesionale.

2. Deși noțiunea de consumator a făcut obiectul interpretării jurisprudențiale în diverse domenii ale dreptului Uniunii, până în prezent aceasta nu a fost dezvoltată complet în jurisprudență în ceea ce privește domeniul specific al directivei(3), a cărei interpretare se solicită în prezenta cauză. Concret, particularitatea acestei cauze rezidă în contestarea calității de consumator a unui profesionist al dreptului, în raport cu încheierea unui contract de credit garantat cu un bun imobil proprietate a cabinetului individual de avocat. Astfel, se ridică, pe de o parte, problema efectelor aptitudinilor și ale cunoștințelor particulare ale unei persoane asupra calității sale de consumator, iar pe de altă parte, a influenței rolului pe care îl are respectiva persoană în cadrul unui contract accesoriu de garanție asupra calității sale de consumator într-un contract principal de credit.

I – Cadru normativ

A – Dreptul Uniunii

3. Al cincilea, al zecelea și al șaisprezecelea considerent ale directivei au următorul cuprins:

„(5) întrucât, în general, consumatorii nu cunosc normele de drept care, în alte state membre, reglementează contractele pentru vânzarea de bunuri sau de servicii; întrucât această necunoaștere îi poate descuraja să încheie tranzacții directe pentru achiziționarea de bunuri sau de servicii în alt stat

membru;

[...]

(10) întrucât se poate obține o protecție mai eficace a consumatorului prin adoptarea unor norme de drept uniforme în ceea ce privește clauzele abuzive; întrucât aceste norme ar trebui să se aplice tuturor contractelor încheiate între vânzători sau furnizori și consumatori; întrucât, prin urmare, trebuie excluse din domeniul de aplicare al prezentei directive, *inter alia*, contractele de muncă, contractele privind drepturile de succesiune, contractele privind drepturi care intră sub incidența Codului familiei și contractele privind înființarea sau organizarea companiilor sau acordurile de parteneriat;

[...]

(16) întrucât, în conformitate cu criteriile generale selectate, aprecierea caracterului abuziv al clauzelor, în special în cadrul activităților publice de vânzare sau furnizare, prin care se asigură servicii colective care iau în considerare solidaritatea dintre utilizatori, trebuie completată cu mijloace pentru efectuarea unei aprecieri globale a diferitelor interese implicate; întrucât aceasta constituie o cerință de bună-credință; întrucât, la aprecierea bunei-credințe, trebuie acordată o atenție deosebită forței pozițiilor de negociere ale părților, faptului de a ști dacă consumatorul a fost încurajat să-și dea acordul pentru clauza în cauză și dacă bunurile sau serviciile au fost vândute sau furnizate la cererea expresă a consumatorului; întrucât condiția de bună-credință poate fi îndeplinită de vânzător sau furnizor atunci când acesta acționează în mod corect și echitabil față de cealaltă parte de ale cărei interese legitime trebuie să țină seama”.

4. Conform articolului 1 alineatul (1), scopul directivei este de „apropiere a actelor cu putere de lege și a

actelor administrative ale statelor membre privind clauzele abuzive în contractele încheiate între un vânzător sau un furnizor și un consumator”.

5. Articolul 2 din directivă conține definiția noțiunilor de consumator și de vânzător sau furnizor. Conform acestei prevederi, „[în] sensul prezentei directive:

[...]

(b) «consumator» înseamnă orice persoană fizică ce, în cadrul contractelor reglementate de prezenta directivă, acționează în scopuri care se află în afara activității sale profesionale;

(c) «vânzător sau furnizor» înseamnă orice persoană fizică sau juridică care, în cadrul contractelor reglementate de prezenta directivă, acționează în scopuri legate de activitatea sa profesională, publică sau privată”.

B – Dreptul românesc

6. Articolul 2 din Legea nr. 193/2000 privind clauzele abuzive din contractele încheiate între comercianți și consumatori, în versiunea în vigoare la data încheierii contractului de credit care face obiectul procedurii principale, are următorul cuprins:

„(1) Prin consumator se înțelege orice persoană fizică sau grup de persoane fizice constituite în asociații, care, în temeiul unui contract care intră sub incidența prezentei legi, acționează în scopuri din afara activității sale comerciale, industriale sau de producție, artizanale ori liberale.

(2) Prin profesionist se înțelege orice persoană fizică sau juridică autorizată, care, în temeiul unui contract care intră sub incidența prezentei legi, acționează în cadrul activității sale comerciale, industriale sau de producție, artizanale ori liberale, precum și orice persoană care

acționează în același scop în numele sau pe seama acesteia.”

II – Litigiul principal și întrebarea preliminară

7. Prezenta cerere de decizie preliminară este formulată în cadrul unei litigiu civil desfășurat între domnul Costea, în calitate de reclamant, și SC Volksbank România SA (denumită în continuare „Volksbank”), în calitate de pârâtă, care are ca obiect o acțiune în constatare formulată în fața Judecătoriei Oradea (România), instanță civilă de prim grad.

8. Reclamantul, domnul Costea, este un avocat care își exercită profesia în domeniul dreptului comercial. În anul 2008, domnul Costea a încheiat un contract de credit cu Volksbank (denumit în continuare „contractul în litigiu”). După cum reiese din decizia de trimitere, contractul respectiv a fost de asemenea semnat de Cabinetul Individual de Avocat „Costea Ovidiu”, în calitate de garant ipotecar. Concret, la aceeași dată la care a fost încheiat contractul de credit, s-a încheiat și un contract prin care Cabinetul Individual de Avocat „Costea Ovidiu”, în calitate de proprietar al imobilului, s-a angajat să garanteze în favoarea Volksbank rambursarea creditului menționat anterior (denumit în continuare „contractul de garanție”). În acest scop, Cabinetul „Costea Ovidiu” a fost reprezentat de domnul Costea, tocmai acesta fiind faptul care a permis instituției bancare pârâte să ia cunoștință de profesia împrumutatului.

9. La 24 mai 2013, domnul Costea a formulat împotriva Volksbank cererea care face obiectul litigiului principal, solicitând constatarea caracterului abuziv al clauzei referitoare la comisionul de risc, prevăzută la punctul 5 litera a) din contractul de credit(4), precum și restituirea sumelor percepute cu acest titlu de către bancă. Domnul Costea își întemeiază susținerile pe calitatea sa de consumator, invocând dispozițiile Legii nr. 193/2000, prin care a fost transpusă în dreptul român directiva. Concret, potrivit domnului Costea, clauza privind comisionul de risc nu a fost

negociată, fiind impusă unilateral de către bancă. De aici reclamantul deduce că respectiva clauză este abuzivă, considerând în plus că acest risc a fost eliminat prin constituirea garanției ipotecare accesorie creditului. Nici conținutul clauzei și nici eventualul său caracter abuziv nu sunt analizate în decizia de trimitere(5).

10.   Apreciind că, în vederea soluționării litigiului principal, este necesară interpretarea articolului 2 litera (b) din directivă, Judecătoria Oradea a adresat Curții de Justiție următoarea întrebare preliminară:

„Articolul 2 litera (b) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii, în privința definirii noțiunii de «consumator», trebuie interpretat în sensul că include sau dimpotrivă în sensul că exclude din această definiție o persoană fizică ce are profesia de avocat și încheie cu o bancă un contract de credit, fără a specifica scopul creditului, în cadrul aceluiași contract specificându-se calitatea de garant ipotecar a cabinetului avocațial al respectivei persoane fizice?”

11.   În cadrul procedurii desfășurate în fața Curții, au formulat observații scrise SC Volksbank România, guvernul român, guvernul italian, guvernul olandez și Comisia Europeană. În cursul ședinței desfășurate la 28 ianuarie 2015, părțile au fost invitate să își concentreze pledoariile pe efectele contractului accesoriu de garanție asupra calității de consumator și pe utilitatea, în prezenta cauză, a indicațiilor referitoare la contractele cu dublu scop, prevăzute în considerentul (17) al Directivei 2011/83/UE(6). Au prezentat observații orale domnul Costea, guvernul român, precum și Comisia Europeană.

III – Observații preliminare

12.   Cu titlu preliminar, este necesar să subliniem că, în

timp ce în decizia de trimitere a instanței naționale se arată că în cuprinsul contractului nu se face nicio referire la scopul creditului, în observațiile scrise, atât guvernul român, cât și Comisia au atras atenția asupra faptului că în contractul în litigiu este inserată o clauză menită să determine obiectul respectivului contract și conform căreia creditul a fost acordat pentru „acoperirea cheltuielilor personale curente”. Această circumstanță nu este contestată de Volksbank și a fost confirmată în cadrul ședinței de către domnul Costea.

13. În acest sens și în pofida faptului că instanța națională formulează întrebarea referindu-se la o situație în care nu este specificat scopul creditului, considerăm că neconcordanța dintre decizia de trimitere preliminară și observațiile prezentate în fața Curții nu poate constitui un obstacol pentru oferirea de către această instanță a unui răspuns util la întrebarea preliminară adresată.

14. Astfel, potrivit unei jurisprudențe constante, întrebările referitoare la interpretarea dreptului Uniunii, adresate de instanța națională în cadrul normativ și factual pe care îl definește sub propria răspundere și a cărui exactitate Curtea nu are competența să o verifice, beneficiază de o prezumție de relevanță. Refuzul Curții de a se pronunța asupra unei cereri formulate de o instanță națională este posibil numai dacă este evident că interpretarea solicitată a dreptului Uniunii nu are nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul litigiului principal, atunci când problema este de natură ipotetică ori Curtea nu dispune de elementele de fapt și de drept necesare pentru a răspunde în mod util la întrebările care i-au fost adresate(7).

15. Pe de altă parte, în ceea ce privește în special pretensele lacune și erori de fapt conținute în decizia de trimitere, conform jurisprudenței constante, nu este de competența Curții, ci a instanței naționale să stabilească faptele care au stat la baza litigiului și să desprindă din

acestea consecințele pentru decizia pe care trebuie să o dea(8).

16. În prezenta cauză, întrebarea preliminară este adresată în cadrul unui litigiu specific, a cărui soluționare depinde de interpretarea noțiunii de consumator, prevăzută de directivă. De asemenea, decizia de trimitere conține suficiente elemente pentru a permite Curții să ofere un răspuns util instanței naționale.

IV – Analiză

17. În ceea ce privește diversele elemente relevante pentru oferirea unui răspuns util la întrebarea preliminară adresată de instanța de trimitere, asupra cărora s-au concentrat și observațiile intervenienților, analiza noastră va include examinarea noțiunii de consumator din directivă, precum și efectele altor elemente asupra acestei noțiuni, cum ar fi referirea făcută în cuprinsul Directivei 2011/83 la contractele cu dublu scop și raportul dintre contractul principal (contractul de credit) și contractul de garanție.

A – Noțiunea de consumator din Directiva 93/13

18. Noțiunea de consumator apare în mod transversal în mai multe domenii ale dreptului Uniunii, în afara instrumentelor specifice pentru apropierea legislațiilor care vizează protecția consumatorilor, cum ar fi domeniul dreptului concurenței(9), cooperarea judiciară civilă(10), politica comună în domeniul agriculturii și al pescuitului(11), precum și alte domenii în care există măsuri de apropiere a legislațiilor(12). În acest sens, nici multiplele instrumente de drept derivat destinate protecției consumatorilor nu oferă o concepție univocă a noțiunii de consumator(13). Prin urmare, este vorba despre o noțiune întâlnită în numeroase domenii ale activității de reglementare a Uniunii, însă ale cărei contururi specifice nu sunt trasate în dreptul primar(14) și al cărei potențial precum categorie de identificare a anumitor

subiecte nu este monolitic, ci variază în funcție de fiecare dintre instrumentele de drept derivat relevante. Astfel, noțiunea de consumator nu face obiectul unei configurații uniforme în toate instrumentele care fac parte din domenii juridice distincte și care au scopuri diferite: este vorba despre o noțiune operațională și dinamică, care este definită prin raportare la conținutul actului legislativ în cauză(15).

19. În prezenta cauză, Curtea este chemată să interpreteze noțiunea de consumator în contextul Directivei 93/13. În vederea îndeplinirii acestei sarcini, este evident că punctul de plecare trebuie să fie articolul 2 litera (b) din directivă, care conține definiția consumatorului.

20. Din această dispoziție reiese importanța domeniului în care își desfășoară activitatea individul, atât pentru definirea consumatorului, cât și a vânzătorului sau furnizorului. Astfel, conform articolului 2 litera (b) din directivă, consumator înseamnă „orice persoană fizică ce, în cadrul contractelor reglementate de prezenta directivă, acționează în scopuri care se află în afara activității sale profesionale”, în timp ce, conform articolului 2 litera (c), vânzător sau furnizor înseamnă „orice persoană fizică sau juridică care, în cadrul contractelor reglementate de prezenta directivă, acționează în scopuri legate de activitatea sa profesională [...]”.

21. În această privință, conform jurisprudenței Curții, opoziția dintre noțiunile de vânzător sau furnizor și de consumator nu operează în condiții absolut simetrice (nu toate persoanele care nu pot fi calificate drept vânzători sau furnizori sunt consumatori), având în vedere că, în particular, persoanele juridice nu pot fi considerate consumatori în sensul articolului 2 din directivă(16). În prezenta cauză, nu există nicio îndoială că domnul Costea a încheiat contractul de credit în calitate sa de persoană fizică, iar nu ca reprezentant al cabinetului său.

22. Îndoiala asupra calității de consumator a domnului Costea, care se află la originea întrebării preliminare, provine din faptul că domnul Costea are profesia de avocat. Toți intervenții care au prezentat observații scrise și orale, cu excepția Volksbank, apreciază că profesia exercitată de o persoană fizică nu are efecte asupra aprecierii calității de consumator a unei persoane, în sensul articolului 2 litera (b) din directivă. În schimb, Volksbank arată că, pentru a putea aprecia dacă o persoană are calitatea de consumator, pe lângă aprecierea existenței unui criteriu obiectiv – care rezultă din articolul 2 litera (b) din directivă –, ar trebui să se aibă în vedere și un criteriu subiectiv referitor la spiritul directivei de protecție a consumatorului, în calitate de parte vulnerabilă, care, în general, nu cunoaște dispozițiile legale. Astfel, în opinia Volksbank, prezumția conform căreia consumatorul se află în situație de inegalitate poate fi contestată dacă se arată că acesta dispune de experiența și de informațiile necesare pentru a se proteja singur.

23. Având în vedere modul de redactare a definiției prevăzute la articolul 2 litera (b) din directivă, interpretat sistematic cu celelalte dispoziții ale acesteia și în lumina interpretării jurisprudențiale a noțiunii de consumator în alte instrumente de drept al Uniunii, apreciem că argumentația Volksbank nu poate fi primită.

24. Astfel, factorul-cheie al noțiunii de consumator, astfel cum este definită în această dispoziție, se referă la un element care poate fi determinat în mod clar: calitatea contractantului în cadrul actului juridic în cauză. În acest sens, astfel cum s-a evidențiat în Hotărârea Asbeek Brusse și de Man Barabito, trebuie să se aibă în vedere faptul că directiva „definește contractele cărora li se aplică prin referire la calitatea contractanților, după cum aceștia acționează sau nu acționează în scopuri legate de activitatea lor profesională”(17).

25. Sublinierea domeniului de activitate în care se înscrie operațiunea în cauză drept factor determinant al calității de consumator este, în plus, confirmată de Curte în raport cu alte instrumente privind protecția consumatorilor care conțin definiții ale noțiunii de consumator asemănătoare cu cea prevăzută la articolul 2 litera (b) din directivă. Astfel, în Hotărârea Di Pinto(18), cu ocazia interpretării noțiunii de consumator în contextul Directivei 85/577/CEE(19), Curtea a subliniat că criteriul de aplicare a protecției se întemeia chiar pe legătura dintre tranzacțiile care au făcut obiectul vizitelor la domiciliul comercianților – care aveau ca scop încurajarea încheierii unui contract de publicitate cu privire la vânzarea fondurilor de comerț – și activitatea profesională a comerciantului, astfel încât acesta din urmă putea pretinde aplicarea directivei doar în cazul în care tranzacția care s-a aflat la baza vizitei depășea sfera activității sale profesionale(20).

26. Astfel, modul de redactare a directivei și jurisprudența care interpretează atât acest instrument, cât și Directiva 85/577 par să opteze pentru o noțiune obiectivă și totodată funcțională a consumatorului: prin urmare, nu este vorba despre o anumită persoană, de o categorie consubstanțială și imuabilă(21), ci, dimpotrivă, despre o calitate care poate fi apreciată în funcție de poziția unei persoane în raport cu actul juridic sau cu operațiunea particulară, din multitudinea pe care le poate desfășura în viața cotidiană. După cum a reținut avocatul general Mischo în Hotărârea Di Pinto cu privire la semnificația noțiunii de consumator din domeniul de aplicare al articolului 2 din Directiva 85/577/CEE, persoanele menționate în această dispoziție „nu se definesc *in abstracto*, ci după cum acționează *in concreto*”, astfel încât aceeași persoană aflată în situații diferite poate avea uneori calitatea de consumator, iar alteori pe cea de vânzător sau furnizor(22).

27. Această concepție despre consumator drept parte a

unui anumit act juridic, care reunește în același timp și după caz atât elemente obiective, cât și funcționale, este confirmată și în domeniul Convenției de la Bruxelles, în care noțiunea de consumator a fost de asemenea supusă interpretării Curții, deși, astfel cum vom arăta în continuare, această analogie trebuie nuanțată la interpretarea directivei, ținând seama de scopurile diferite ale celor două norme. Astfel, în Hotărârea Benincasa(23), Curtea a statuat că, pentru a stabili dacă o persoană acționează în calitate de consumator, „trebuie să se aibă în vedere poziția sa într-un anumit contract, în raport cu natura și finalitatea acestuia, iar nu situația sa subiectivă. [...] Una și aceeași persoană poate fi considerată consumator în cadrul anumitor operațiuni și operator economic în cadrul altor operațiuni”(24).

28. În definitiv, este vorba despre o noțiune *obiectivă și funcțională*, a cărei manifestare depinde de un *singur criteriu*: încadrarea actului juridic specific în domeniul activităților aflate în afara activității profesionale. Astfel, după cum a arătat guvernul român, directiva nu stabilește niciun criteriu suplimentar pentru determinarea calității de consumator. În plus, este vorba despre o noțiune care se definește *în mod situațional*, cu alte cuvinte în raport cu un act juridic concret(25). În consecință, nicio persoană nu poate fi privată de posibilitatea de a avea calitatea de consumator în raport cu un contract încheiat în afara activității sale profesionale din cauza cunoștințelor sale generale sau a profesiei sale, ci această calitate ar trebui determinată exclusiv prin raportare la o operațiune juridică concretă.

29. Această concluzie nu este infirmată de susținerile Volksbank întemeiate pe spiritul directivei, referitoare în special la diverse considerente din preambulul acesteia(26). Într-adevăr, analizând directiva din punct de vedere sistematic, reiese că noțiunile de vulnerabilitate și de inferioritate de condiții, referitoare atât la capacitatea de

negociere, cât și la nivelul de informare, constituie rațiunea de a fi a directivei, întrucât se pornește de la o realitate în care consumatorul aderă la condiții redactate în prealabil de vânzător sau furnizor, fără a putea exercita o influență asupra conținutului acestora(27). Totuși, ideile de vulnerabilitate și de inferioritate pe care se întemeiază în general ansamblul de norme privind dreptul de protecție a consumatorilor la nivelul Uniunii(28) nu s-au concretizat în configurația normativă a noțiunii de consumator drept condiții necesare în raport cu definiția sa din dreptul pozitiv. Astfel, nici definiția consumatorului, nici orice altă dispoziție din prezenta directivă nu condiționează calitatea de consumator într-o situație concretă de lipsa de cunoștințe, de dezinformare sau de o poziție de inferioritate efectivă.

30. Astfel, posibilitatea de a contesta în fiecare caz concret calitatea de consumator prin prisma unor elemente privind experiența, studiile, profesia sau chiar inteligența consumatorului ar fi contrară efectului util al directivei. În special, avocații (sau persoanele licențiate în drept, precum și alți vânzători sau furnizori) ar fi lipsiți de protecție în ceea ce privește numeroase aspecte ale circuitului juridic civil al acestora. Astfel cum subliniază guvernul român, chiar în cazul în care nivelul de cunoștințe al persoanei în cauză poate fi comparabil cu cel al împrumutătorului, acest lucru nu influențează echivalența capacității sale de negociere cu a oricărei alte persoane fizice în raport cu un vânzător sau furnizor.

31. Desigur, în cauza Šiba(29), Curtea a statuat că „avocații dispun de un nivel ridicat de competențe tehnice pe care consumatorii nu le au în mod necesar”(30). Totuși, aceste considerații se refereau la o situație în care avocatul în cauză, „în cadrul activității sale profesionale, prestează, cu titlu oneros, un serviciu juridic în favoarea unei persoane fizice care acționează în scopuri private” și care, prin urmare, este un vânzător sau furnizor în sensul articolului 2

litera (c) din directivă(31).

32. Totodată, o interpretare precum cea propusă de Volksbank ar avea drept consecință negarea calității de consumator tuturor persoanelor care, la momentul încheierii contractului, au beneficiat de asistență juridică sau profesională de orice tip(32).

33. Pe de altă parte, în ceea ce privește alte domenii de aplicare decât cel al directivei, Curtea nu a reținut importanța cunoștințelor sau a situației concrete a persoanei în cauză atunci când nu era îndeplinită cerința obiectivă conform căreia activitatea desfășurată trebuie să se afle în afara activității profesionale a respectivei persoane. Aceasta a fost situația în cazul Directivei 85/577, cu privire la care Curtea a statuat în Hotărârea Di Pinto că, în situația în care persoana acționează în sfera activităților sale profesionale, lipsa efectivă a cunoștințelor în cazul concret nu afectează calitatea acesteia de vânzător sau furnizor(33).

34. În concluzie, în opinia noastră, noțiunea de consumator, astfel cum este prevăzută la articolul 2 litera (b) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii, trebuie interpretată în sensul că include persoanele fizice care exercită profesia de avocat și care încheie un contract de credit cu o bancă, în cuprinsul căruia este stipulată, în plus, o garanție ipotecară constituită asupra unui imobil proprietate a cabinetului individual de avocat, dacă, în urma examinării elementelor probatorii de care dispune instanța națională, reiese că persoana respectivă a acționat în scopuri aflate în afara sferei sale de activitate profesională.

B – Noțiunea de consumator în raport cu contractele cu dublu scop

35. Având în vedere considerațiile anterioare, apreciem

că, pentru a oferi un răspuns la prezenta întrebare preliminară, trebuie să analizăm problema așa-ziselor „contracte cu dublu scop”, în special deoarece întrebarea respectivă se referă expres la un contract în care nu este menționat scopul creditului.

36. În acest sens, atât guvernul român, cât și guvernul olandez au subliniat importanța pe care o prezintă Hotărârea Gruber în prezenta cauză pentru determinarea calității de consumator a domnului Costea(34). La rândul său, Comisia Europeană a subliniat importanța considerentului (17) al Directivei 2011/83 în cuprinsul observațiilor scrise precum și în cadrul ședinței. Atât considerentul respectiv, cât și Hotărârea Gruber se referă, în domenii distincte, la contractele cu dublu scop.

37. Criteriile pentru a stabili dacă un contract face parte din sfera personală sau profesională sunt diferite în Hotărârea Gruber și în Directiva 2011/83. Astfel cum vom arăta în continuare, în opinia noastră, criteriul relevant în circumstanțele din prezenta cauză este cel prevăzut de Directiva 2011/83.

38. În Hotărârea Gruber(35), Curtea a optat pentru o interpretare restrictivă a noțiunii de consumator în situațiile privind contracte cu dublu scop. Interpretarea respectivă privilegiază criteriul marginalității: o persoană nu se poate prevala de normele speciale de competență privind consumatorii, prevăzute de Convenția de la Bruxelles, „cu excepția situației în care uzul profesional este atât de marginal, încât deține un rol nesemnificativ în contextul global al operațiunii în cauză, faptul că aspectul neprofesional predomină fiind irelevant în această privință(36). Totodată, în acest context, Curtea a reținut că sarcina probei revine persoanei care invocă articolele 13-15 din convenție(37).

39. Având un conținut diferit, considerentul (17) al

Directivei 2011/83 optează pentru un criteriu întemeiat pe scopul predominant: „în cazul contractelor cu dublu scop, când contractul este încheiat în scopuri parțial circumscrise activității comerciale și parțial aflate în afara acesteia și dacă scopul comercial este într-atât de limitat, încât nu are o pondere predominantă în contextul general al contractului, respectiva persoană trebuie să fie și ea considerată drept un consumator”.

40. Astfel, în timp ce încadrarea unui contract în sfera personală, conform criteriului marginalității utilizat în Hotărârea Gruber, presupune ca uzul profesional să fie atât de limitat, încât să poată fi considerat irelevant, Directiva 2011/83 optează pentru o soluție mai echilibrată, întemeiată pe criteriului scopului predominant în contextul global al contractului.

41. Conform susținerilor Comisiei Europene din cadrul ședinței orale, aplicarea jurisprudenței Gruber în contextul interpretării directivei trebuie efectuată cu prudență. Într-adevăr, jurisprudența Curții în care este interpretată noțiunea de consumator atât în domeniul articolului 13 din Convenția de la Bruxelles, cât și al articolului 15 din Regulamentul nr. 44/2001 scoate în evidență o abordare restrictivă, luând în considerare, fără îndoială, faptul că aceste dispoziții reprezintă excepții de la regula generală de competență bazată pe domiciliul pârâtului, și, prin urmare, acestea trebuie interpretate în mod strict(38). Astfel, considerăm că aplicarea restrictivă a noțiunii de consumator în contractele cu dublu scop nu poate fi transpusă, prin analogie, în domeniul normelor specifice privind protecția consumatorilor, precum directiva(39).

42. În plus, diferența de abordare din considerentul (17) al Directivei 2011/83 în raport cu cea adoptată în Hotărârea Gruber nu este întâmplătoare. De fapt, în timpul tratativelor privind prezenta directivă, Parlamentul European a formulat un amendament prin care propunea în mod expres modificarea

definiției consumatorului astfel încât să o extindă pentru a include „orice persoană fizică ce [...] acționează în principal în afara activității sale comerciale, a afacerii, meseriei sau profesiei sale”(40). În timpul tratativelor ulterioare, Parlamentul European a fost de acord cu menținerea definiției consumatorului, eliminând locuțiunea „în principal”, cu condiția ca în considerentul destinat clarificării definiției în cauză, întemeiat inițial pe Hotărârea Gruber(41), să se înlocuiască cuvântul „marginal” cu „preponderent”(42).

43. În opinia noastră și în lumina diverselor funcții exercitate de noțiunea de consumator în cadrul diferitor acte normative, precum și a concluziei care reiese din lucrările pregătitoare, considerentul (17) al Directivei 2011/83 consacră criteriul obiectului predominant în contextul general al contractului.

44. În ceea ce privește prezenta cauză, precum guvernul român și Comisia, tindem să credem că recurgerea la clarificarea oferită de considerentul (17) al Directivei 2011/83 pentru interpretarea noțiunii de consumator se impune deopotrivă domeniului directivei. Astfel, această constatare este justificată având în vedere scopul comun și legătura explicită dintre cele două instrumente. Într-adevăr, Directiva 2011/83 constituie un act de modificare a directivei(43). În plus, cele două norme au o formulare cvasi-identică a noțiunii de consumator, singura diferență constând în faptul că, în timp ce directiva face referire doar la „activitatea profesională”, Directiva 2011/83 se referă la „activitatea comercială, afaceri, meserie sau profesie”.

45. Prin urmare, pentru a determina dacă o persoană poate fi considerată consumator în sensul directivei în condițiile în care există indicii conform cărora contractul în cauză are un dublu scop, astfel încât nu este clar că respectivul contract a fost încheiat exclusiv fie cu un scop personal, fie cu un scop profesional, criteriul scopului predominant –

dincolo de a constitui un criteriu pur cantitativ(44) – reprezintă un instrument pentru identificarea măsurii în care scopurile profesionale sau neprofesionale predomină în raport cu un anumit contract, prin examinarea ansamblului circumstanțelor contractului în cauză și analiza mijloacelor de probă obiective aflate la dispoziția instanței naționale.

46. Deși atât Comisia Europeană, cât și domnul Costea au arătat în cadrul ședinței că descrierea situației de fapt, prezentată de instanța națională, nu conține niciun element care să permită să se rețină că este vorba despre un contract cu dublu scop, sarcina de a clarifica situația de fapt cu privire la scopul creditului revine instanței de trimitere, prin intermediul elementelor de probă aflate la dispoziția sa, printre care se află, fără îndoială, specificațiile din contract, al căror conținut poate întemeia prezumția că este vorba despre un credit de nevoi personale.

47. Prin urmare, în opinia noastră, în cazul în care instanța națională apreciază că nu reiese cu claritate că un contract a fost încheiat exclusiv fie cu un scop personal, fie cu un scop profesional, contractantul în cauză trebuie calificat drept consumator dacă obiectul profesional nu predomină în contextul general al contractului, având în vedere ansamblul circumstanțelor și aprecierea mijloacelor de probă obiective aflate la dispoziție, a căror evaluare este de competența acestei instanțe.

C – Raportul dintre contractul principal și contractul accesoriu

48. În final, trebuie să se stabilească problema eventualelor efecte pe care le-ar putea avea asupra calificării domnului Costea drept consumator circumstanța că executarea contractului principal de credit a fost garantată cu un imobil destinat activității profesionale a împrumutatului.

49. În această privință, atât observațiile prezentate de guvernul român, cât și cele ale Comisiei se concentrează pe lipsa de efecte a contractului de garanție asupra contractului de credit. În timpul ședinței, observațiile menționate anterior, precum și cele ale domnului Costea au evidențiat calitatea de terț al Cabinetului Individual „Costea Ovidiu” în raport cu contractul de credit, subliniind că simplul fapt că un imobil proprietate a respectivului cabinet individual constituie garanția contractului de credit nu implică faptul că acesta devine parte în contractul de credit.

50. În sensul indicat de observațiile prezentate Curții, considerăm că există două raporturi juridice distincte: pe de o parte, cel dintre domnul Costea, ca persoană fizică – în calitate de împrumutat – și bancă, iar pe de altă parte, cel dintre Cabinetul Individual „Costea Ovidiu” – în calitate de garant ipotecar – și bancă. Ambele raporturi juridice trebuie analizate individual, astfel încât cel de al doilea – care, în plus, are un caracter accesoriu – nu are efecte asupra naturii celui dintâi.

51. În această privință, jurisprudența Curții oferă câteva indicații cu privire la raportul dintre contractele care pot fi considerate accesorii și contractele principale aferente, atât în contextul Directivei 85/577, cât și al Regulamentului nr. 44/2001. Astfel, în ceea ce privește directiva menționată, Curtea a reținut în Hotărârea Dietzinger([45](#)) că, având în vedere caracterul accesoriu al contractelor de garanție, prima liniuță a articolului 2 din Directiva 85/577, în care este prevăzută definiția consumatorului, „trebuie interpretată în sensul că un contract de garanție încheiat cu o persoană fizică ce nu acționează în sfera unei activități profesionale este exclus din domeniul de aplicare al directivei în cazul în care prin acesta se garantează restituirea unei datorii a altei persoane care acționează în sfera activității sale profesionale”(46). Curtea s-a pronunțat în același sens cu ocazia interpretării

articolului 15 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001, atunci când a statuat, în Hotărârea Česká spořitelna(47), că respectiva dispoziție „trebuie interpretată în sensul că o persoană fizică ce are legături profesionale strânse cu o societate, precum administrarea acesteia sau deținerea unei participații majoritare în aceasta, nu poate fi considerată consumator în sensul acestei dispoziții atunci când avalizează un bilet la ordin emis pentru garantarea obligațiilor care incumbă acestei societăți în temeiul unui contract referitor la acordarea unui credit”(48).

52. Cu toate acestea, în prezenta cauză ne confruntăm cu situația inversă. Astfel, se poate constata existența eventualului element profesional doar în raport cu contractul accesoriu, întrucât domnul Costea a încheiat contractul de garanție în calitate de reprezentant legal al cabinetului său individual de avocat. Prin urmare și spre deosebire de Hotărârile Dietzinger și Česká spořitelna, în prezenta cauză nu se ridică problema aplicării maximei *accessorium sequitur principale*, în sensul că soarta contractului accesoriu depinde de cea a contractului principal, ci este necesar să se aibă în vedere în mod individual fiecare raport juridic pentru a putea determina diferitele funcții pe care le îndeplinește aceeași persoană. Concret, în prezenta cauză prezintă importanță lămurirea calității domnului Costea în raport cu contractul de credit – care reprezintă contractul principal –, iar nu stabilirea calității sale ca reprezentant legal în contractul de garanție, drept contract accesoriu.

53. Astfel, faptul că domnul Costea a semnat contractul de garanție în calitate de reprezentant al cabinetului sau de avocat nu afectează calitatea de consumator a acestuia în raport cu contractul de credit principal. Dimpotrivă, conform jurisprudenței citate, s-ar putea invoca inclusiv faptul că contractul accesoriu de garanție a fost influențat de contractul principal(49).

54. În temeiul tuturor considerațiilor anterioare, în

opinia noastră, rolul unei persoane fizice de reprezentant legal al cabinetului său individual de avocat la încheierea unui contract accesoriu de garanție nu are efecte asupra calității sale de consumator în raport cu un contract principal de credit.

V – Concluzie

55. Pentru toate motivele expuse mai sus, propunem Curții să răspundă la întrebarea preliminară adresată de Judecătoria Oradea după cum urmează:

„Noțiunea de consumator în sensul articolului 2 litera (b) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii trebuie interpretată în sensul că include o persoană fizică ce exercită profesia de avocat și care încheie un contract de credit cu o bancă, în cuprinsul căruia figurează, în mod adițional, o garanție ipotecară constituită asupra unui imobil proprietate a cabinetului individual de avocat, dacă, în urma examinării elementelor probatorii de care dispune instanța națională, reiese că persoana respectivă nu a acționat în scopuri care intră în sfera activității sale profesionale.

În cazul în care instanța națională apreciază că nu reiese cu claritate că un contract a fost încheiat exclusiv fie cu un scop personal, fie cu un scop profesional, contractantul în cauză trebuie calificat drept consumator dacă obiectul profesional nu predomină în contextul general al contractului, având în vedere ansamblul circumstanțelor și aprecierea mijloacelor de probă obiective aflate la dispoziție, a căror evaluare este de competența acestei instanțe.

Rolul unei persoane fizice de reprezentant legal al cabinetului său individual de avocat la încheierea unui contract accesoriu de garanție nu are efecte asupra calității sale de consumator în raport cu un contract principal de credit.”

---

1 – Limba originală: spaniola.

---

2 – JO L 95, p. 29, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 273.

---

3 – Curtea a interpretat această noțiune în raport cu directiva respectivă în Hotărârea Cape și Idealservice MN RE (C-541/99 și C-542/99, EU:C:2001:625).

---

4 – Din documentele depuse la dosar reiese că este vorba despre o clauză inclusă în secțiunea „condiții speciale” a contractului, intitulată „comision de risc”, care este de 0,22 % din soldul creditului și trebuie plătit lunar pe întreaga durată a contractului.

---

5 – Practica includerii în contractele de credit de către Volksbank a comisionului de risc a condus la diverse cauze în fața Curții. În Hotărârea SC Volksbank România (C-602/10, EU:C:2012:443), Curtea a reținut că Directiva 2008/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 aprilie 2008 privind contractele de credit pentru consumatori și de abrogare a Directivei 87/102/CEE a Consiliului (JO L 133, p. 66) trebuie interpretată în sensul că nu se opune ca o măsură națională (în acel caz, Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 50/2010, *Monitorul oficial al României*, Partea I, nr. 389, din 11 iunie 2010) menită să transpună această directivă să includă în domeniul său de aplicare material contracte de credit care au ca obiect acordarea unui credit garantat cu un bun imobil, în pofida faptului că astfel de contracte sunt excluse expres din domeniul de aplicare material al directivei menționate. Instanțele române au

formulat întrebări preliminare în alte cinci cauze care au fost însă închise ca urmare a renunțării la cererea de decizie preliminară [Ordonanțele pronunțate în cauzele SC Volksbank România (C-47/11, EU:C:2012:572), SC Volksbank România (C-571/11, EU:C:2012:726), SC Volksbank România (C-108/12, EU:C:2013:658), SC Volksbank România (C-123/12, EU:C:2013:460) și SC Volksbank România (C-236/12, EU:C:2014:241)]. În Hotărârea Matei (C-143/13, EU:C:2015:127), Curtea a avut oportunitatea să interpreteze articolul 4 alineatul (2) din Directiva 93/13 în raport cu anumite clauze incluse în contracte de credit încheiate între un vânzător sau furnizor și consumatori care prevăd un „comision de risc”.

---

[6](#) – Directiva 2011/83/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 octombrie 2011 privind drepturile consumatorilor, de modificare a Directivei 93/13/CEE a Consiliului și a Directivei 1999/44/CE a Parlamentului European și a Consiliului și de abrogare a Directivei 85/577/CEE a Consiliului și a Directivei 97/7/CE a Parlamentului European și a Consiliului (JO L 304, p. 64).

---

[7](#) – A se vedea printre multe altele Hotărârea Melki și Abdeli (C-188/10 și C-189/10, EU:C:2010:363, punctul 27 și jurisprudența citată).

---

[8](#) – A se vedea cu titlu de exemplu Hotărârile Traum (C-492/13, EU:C:2014:2267, punctul 19) și PreussenElektra (C-379/98, EU:C:2001:160, punctul 40).

---

[9](#) – Articolul 102 litera (b) TFUE și articolul 107 alineatul (2) litera (a) TFUE.

---

[10](#) – Convenția de la Bruxelles privind competența judiciară și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO 1972, L 299, p. 32, Ediție specială, 19/vol. 10, p. 3, versiunea consolidată în JO 1998, C 27, p. 1), articolul 13, și Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO L 12, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 3, p. 74), articolul 15.

---

[11](#) – Articolul 39 alineatul (1) litera (c) TFUE și articolul 40 alineatul (2) TFUE.

---

[12](#) – A se vedea de exemplu Directiva 2000/31/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 8 iunie 2000 privind anumite aspecte juridice ale serviciilor societății informaționale, în special ale comerțului electronic, pe piața internă (Directiva privind comerțul electronic) (JO L 178, p. 1, Ediție specială, 13/vol. 29, p. 257).

---

[13](#) – Cu toate acestea, noțiunea de consumator era definită într-un mod asemănător, nu identic, în anumite instrumente, cum ar fi Directiva 85/577/CEE a Consiliului din 20 decembrie 1985 privind protecția consumatorilor în cazul contractelor negociate în afara spațiilor comerciale (JO L 372, p. 31, Ediție specială, 15/vol. 1, p. 188) și Directiva 97/7/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 20 mai 1997 privind protecția consumatorilor cu privire la contractele la distanță (JO L 144, p. 19, Ediție specială, 15/vol. 4, p. 160) – abrogate prin Directiva 2011/83 –, precum și în Directiva 90/314/CEE a Consiliului din 13 iunie 1990 privind pachetele de servicii pentru călătorii, vacanțe și circuite (JO L 158,

p. 59, Ediție specială, 13/vol. 9, p. 248) și în Directiva 2005/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 11 mai 2005 privind practicile comerciale neloiale ale întreprinderilor de pe piața internă față de consumatori (JO L 149, p. 22, Ediție specială, 15/vol. 14, p. 260). Aceasta din urmă folosește drept referință noțiunea „consumator mediu” care, potrivit interpretării Curții, „este suficient de bine informat și de atent, ținând seama de factori sociali, culturali și lingvistici [...]” [considerentul (18)]. În vederea unei comparații a noțiunii „consumator” în diversele instrumente, a se vedea M. Ebers, «The notion of “consumer”», în *Consumer Law Compendium*, www.eu-consumer-law.org.

---

[14](#) – Cu privire la diversele funcții ale noțiunii de consumator și la înțelesul amplu pe care trebuie să îl aibă noțiunea respectivă, conform funcției sale din anumite articole din tratat, a se vedea K. Mortelmans și S. Watson, „The Notion of Consumer in Community Law: A Lottery?”, în J. Lonbay (ed.), *Enhancing the Legal Position of the European Consumer*, BIICL, 1996, p. 36-57.

---

[15](#) – M. Tenreiro, „Un code de la consommation ou un code autour du consommateur? Quelques réflexions critiques sur la codification et la notion du consommateur”, în L. Krämer, H.-W. Micklitz și K. Tonner (editori), *Law and diffuse Interests in the European Legal Order. Liber amicorum Norbert Reich*, p. 349.

---

[16](#) – Hotărârea Cape și Idealservice MN RE (C-541/99 și C-542/99, EU:C:2001:625, punctul 16).

---

[17](#) – C-488/11, EU:C:2013:341, punctul 30.

---

[18](#) – C-361/89, EU:C:1991:118.

---

[19](#) – Directivă abrogată prin Directiva 2011/83/UE, care, la articolul 2, definea „consumatorul” drept „orice persoană fizică, care, în tranzacțiile reglementate de prezenta directivă, acționează în scopuri care pot fi considerate în afara activității sale profesionale”.

---

[20](#) – Hotărârea Di Pinto (C-361/89, EU:C:1991:118, punctul 15).

---

[21](#) – Potrivit avocatului general Jacobs, „[n]u există un statut personal de consumator sau de nonconsumator: importantă este calitatea în care a acționat cumpărătorul la momentul încheierii contractului în cauză”. Concluziile prezentate în cauza Gruber (C-464/01, EU:C:2004:529, punctul 34).

---

[22](#) – Concluziile avocatului general Mischo prezentate în cauza Di Pinto (C-361/89, EU:C:1990:462), punctul 19. În această cauză, avocatul general a propus să li se ofere calitatea de consumatori comercianților care au primit vizite în scopul vânzării afacerii proprii. Curtea nu a urmat această orientare.

---

[23](#) – C-269/95, EU:C:1997:337.

---

[24](#) – *Ibidem*, punctul 16. În concluzie, Curtea a statuat, la punctul 19, că „reclamantul care a încheiat un contract pentru exercitarea unei activități profesionale neactuale, ci viitoare, nu poate fi calificat drept consumator”. Avocatul general s-a pronunțat în același sens arătând că „[...] tocmai activitatea în cauză – iar nu, insistăm cu privire la acest punct, situația personală anterioară a persoanei în cauză – reprezintă factorul avut în vedere de articolul 13 din Convenția de la Bruxelles pentru reglementarea unui regim specific în domeniul competenței jurisdicționale în raport cu anumite contracte”. Concluziile avocatului general Ruiz-Jarabo Colomer prezentate la 20 februarie 1997, punctul 49.

---

[25](#) – F. Denkinger, *Der Verbraucherbegriff*, De Gruyter Recht, Berlin, 2007, p. 287 și urm.

---

[26](#) – În special, considerentele (4)-(6), (8)-(10), (12), (16) și (24).

---

[27](#) – Hotărârile *Asbeek Brusse* și *de Man Garabito* (C-488/11, EU:C:2013:341, punctul 31) și *Banco Español de Crédito* (C-618/10, EU:C:2012:349, punctul 39 și jurisprudența citată).

---

[28](#) – A se vedea în această privință „Programul preliminar al Comunității Economice Europene pentru o politică de protecție și de informare a consumatorului” din 1975 (JO C 92, p. 1) și Decizia Consiliului din 19 mai 1981 privind un al doilea program al Comunității Economice Europene pentru o politică de protecție și de informare a consumatorilor (JO C 133, p. 1).

---

[29](#) – C-537/13, EU:C:2015:14.

---

[30](#) – *Ibidem*, punctul 23.

---

[31](#) – *Ibidem*, punctul 24.

---

[32](#) – În această privință, trebuie amintit că, în Hotărârea Rampion și Godard (C-429/05, EU:C:2007:575, punctul 65), Curtea a statuat că faptul că un consumator este reprezentat de un avocat nu aduce atingere interpretării articolului 11 alineatul (2) din Directiva 87/102/CEE a Consiliului din 22 decembrie 1986 de apropiere a actelor cu putere de lege și a actelor administrative ale statelor membre privind creditul de consum (JO 1987, L 42, p. 48, Ediție specială, 15/vol. 1, p. 252) potrivit căreia această dispoziție poate fi aplicată din oficiu de organul jurisdicțional național.

---

[33](#) – Astfel, Curtea a reținut că „în mod efectiv, cel mai logic este să se considere că un comerciant normal avizat cunoaște valoarea afacerii sale și a fiecăruia dintre actele necesare pentru vânzarea acesteia, astfel încât, dacă își asumă un angajament, nu o face mod necugetat, exclusiv sub influența efectului de surpriză”, Hotărârea di Pinto (C-361/80, EU:C:1991:118, punctul 18).

---

[34](#) – Hotărârea Gruber (C-464/01, EU:C:2005:32), pronunțată într-o cauză referitoare la cumpărarea și așezarea unor țigle pe acoperișul unei ferme unde domnul Gruber avea de asemenea

locuința familială.

---

[35](#) – C-464/01, EU:C:2005:32.

---

[36](#) – Hotărârea Gruber (C-464/01, EU:C:2005:32, punctul 54).
Sublinierea noastră.

---

[37](#) – *Ibidem*, punctul 46.

---

[38](#) – A se vedea cu titlu de exemplu Hotărârile Shearson Lehman Hutton (C-89/91, EU:C:1993:15, punctul 18) și Gabriel (C-96/00, EU:C:2002:436, punctul 39).

---

[39](#) – Cu privire la această dezbatere, a se vedea N. Reich, H.-W. Micklitz, P. Rott și K. Tonner, *European Consumer Law*, ediția a doua. Intersentia, 2014, p. 53.

---

[40](#) – Raportul din 22 februarie 2011 privind Propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului în materia drepturilor consumatorilor, Comisia pentru piața internă și protecția consumatorilor, 2011-A7-0038, p. 36, amendamentul nr. 59. Sublinierea noastră.

---

[41](#) – Documentul nr. 10481/11 al Consiliului din 20 mai 2011, p. 3.

---

[42](#) – Documentul nr. 11218/11 al Consiliului din 8 iunie 2011, p. 5.

---

[43](#) – Directiva 2011/83 înlocuiește Directivele 85/577/CEE și 9/7/CE și modifică Directivele 93/13/CEE și 1999/44/CE. În ceea ce privește Directiva 93/13, deși propunerea Comisiei [COM(2008) 614 final] prevedea o abrogare completă a directivei și integrarea sa în noua directivă, în cele din urmă, Directiva 2011/83 s-a limitat la inserarea în Directiva 93/13, în cadrul articolului 32, a unui nou articol 8a referitor la dispozițiile cele mai stricte pe care le pot transpune statele membre în vederea protecției consumatorilor.

---

[44](#) – Este evident că, în ceea ce privește aplicarea sa practică, criteriul obiectului preponderent este caracterizat de o anumită complexitate. Cu privire la acest aspect: L. D. Loacker, „Verbraucherverträge mit gemischter Zwecksetzung”, *Juristenzeitung* 68, 2013, p. 234-242.

---

[45](#) – C-45/96, EU:C:1998:111.

---

[46](#) – *Ibidem*, punctul 23. Cu toate acestea, aplicarea principiului *accessorium sequitur principale* nu a fost considerată suficientă pentru a se reține că un contract de garanție încheiat în vederea garantării restituirii unui credit este inclus în domeniul de aplicare al Directivei 87/102, chiar dacă nici garantul, nici beneficiarul creditului nu a acționat în cadrul activității sale profesionale. A se vedea în acest sens Hotărârea Berliner Kindl Brauerei (C-208/98, EU:C:2000:152).

---

[47](#) – C-419/11, EU:C:2013:165.

---

[48](#) – *Ibidem*, punctul 40.

---

[49](#) – Totuși, criteriul caracterului accesoriu drept element necesar pentru determinarea aplicabilității dreptului Uniunii are propriile limite. A se vedea în acest sens Concluziile avocatului general Léger prezentate în cauza Berliner Kindl Brauerei (C-208/98, EU:C:1999:537, punctul 65).

Concluziile Avocatului General în Cauza Târșia

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL

NIILO JÄÄSKINEN

prezentate la 23 aprilie 2015(1)

Cauza C-69/14

Dragoș Constantin Târșia

împotriva

Statului român

și a

Serviciului public comunitar regim permise de conducere și

Înmatriculare a autovehiculelor

[cerere de decizie preliminară formulată de Tribunalul Sibiu (România)]

„Reglementare a unui stat membru care permite revizuirea hotărârilor (judecătorești) definitive pronunțate cu încălcarea dreptului Uniunii în materia contenciosului administrativ, dar nu și în materie civilă – Cerere de revizuire a unei hotărâri definitive pronunțate cu privire la taxa pe poluare pentru autovehicule în cadrul unei proceduri civile – Autoritate de lucru judecat – Principiile efectivității și echivalenței – Articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale”

I – Introducere

1. În anul 2007, revizuentul a inițiat o procedură în fața unei instanțe civile române pentru recuperarea unei taxe speciale pentru autovehicule pe care o plătitese pentru un autoturism importat din alt stat membru. Plata fusese datorată întrucât înmatricularea în România de către autoritatea guvernamentală competentă era condiționată de prezentarea dovezii plății taxei speciale pentru autovehicule. Ulterior, în aprilie 2011, Curtea a statuat în Hotărârea Tatu că articolul 110 TFUE se opune ca România să aplice o taxă pe poluare pentru autovehicule cu ocazia primei lor înmatriculări în acest stat membru dacă regimul acestei măsuri fiscale este astfel stabilit încât descurajează punerea în circulație în România a unor vehicule de ocazie cumpărate în alte state membre, fără însă a descuraja cumpărarea unor vehicule de ocazie având aceeași vechime și aceeași uzură de pe piața națională(2).

2. Înainte de pronunțarea Hotărârii Tatu, cererea revizuentului privind restituirea părții din taxa specială corespunzătoare taxei pe poluare a fost respinsă printr-o hotărâre civilă care a rămas definitivă potrivit dreptului

român. Revizuentul susține, în consecință, că dreptul Uniunii impune să i se dea posibilitatea să recupereze taxa, în special ca urmare a faptului că reglementarea română prevede o excepție de la autoritatea de lucru judecat în cazul hotărârilor care s-au dovedit a fi incompatibile cu dreptul Uniunii, dar numai în ceea ce privește hotărârile pronunțate în materia contenciosului administrativ.

3. Potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, impozitele percepute cu încălcarea dreptului Uniunii și sumele plătite statului sau reținute de acesta în legătură directă cu taxa respectivă trebuie restituite cu dobândă, astfel încât să fie restabilită situația existentă anterior perceperii sumei menționate(3). Cu toate acestea, Curtea a recunoscut, în același timp, că principiul autorității de lucru judecat, care este consfințit în sistemele juridice ale tuturor statelor membre și în dreptul Uniunii însuși(4), se aplică hotărârilor instanțelor naționale rămase definitive chiar dacă acestea s-ar dovedi a fi neconforme cu dreptul Uniunii(5). Aceasta înseamnă că, în anumite împrejurări, restituirea acestor impozite poate fi (în mod legal) refuzată.

4. Cu toate acestea, ca urmare a limitărilor pe care dreptul Uniunii le impune autonomiei procedurale a statelor membre, dacă dreptul național prevede excepții de la principiul autorității de lucru judecat, permițând să se revină asupra unor hotărâri definitive în anumite condiții, această cale extraordinară trebuie să fie admisibilă și atunci când hotărârea judecătorească în discuție este incompatibilă cu dreptul Uniunii(6).

5. În consecință, situația de față oferă Curții oportunitatea de a-și dezvolta jurisprudența cu privire la relația dintre autoritatea de lucru judecat și supremația dreptului Uniunii. Mai precis, trebuie analizate în lumina principiului cooperării loiale prevăzut la articolul 4 alineatul (3) TUE diferite dispoziții ale Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, și anume dreptul la o cale de

atac efectivă prevăzut la articolul 47 și egalitatea în fața legii, astfel cum este garantată de articolul 20, împreună cu bazele convenționale pe care normele naționale privind autoritatea de lucru judecat au fost contestate din perspectiva conformității cu dreptul Uniunii, respectiv principiile efectivității și echivalenței(7).

II – Cadrul juridic

6. Articolul 148 din Constituția României(8) recunoaște supremația dreptului Uniunii și obligă Parlamentul, Președintele României, guvernul și autoritatea judecătorească să o garanteze.

7. Articolul 322 din Codul de procedură civilă român(9) prevede următoarele:

„Revizuirea unei hotărâri rămase definitive în instanța de apel sau prin neapelare, precum și a unei hotărâri date de o instanță de recurs atunci când evocă fondul se poate cere în următoarele cazuri:

[...]

9 dacă Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat o încălcare a drepturilor sau libertăților fundamentale datorată unei hotărâri judecătorești, iar consecințele grave ale acestei încălcări continuă să se producă și nu pot fi remediate decât prin revizuirea hotărârii pronunțate;

10 dacă, după ce hotărârea a devenit definitivă, Curtea Constituțională s-a pronunțat asupra excepției [de neconstituționalitate] invocate în acea cauză, declarând neconstituțională legea, ordonanța ori o dispoziție dintr-o lege sau dintr-o ordonanță care a făcut obiectul acelei excepții ori alte dispoziții din actul atacat, care, în mod necesar și evident, nu pot fi dissociate de prevederile menționate în sesizare.”

8. Articolul 21 alineatul (1) din Legea nr. 554/2004 a contenciosului administrativ(10) prevede că „[î]mpotriva soluțiilor definitive și irevocabile pronunțate de instanțele de contencios administrativ se pot exercita căile de atac prevăzute de Codul de procedură civilă”.

9. Articolul 21 alineatul (2) din Legea nr. 554/2004(11) prevede că „[c]onstituie motiv de revizuire, care se adaugă la cele prevăzute de Codul de procedură civilă, pronunțarea hotărârilor rămase definitive și irevocabile prin încălcarea principiului priorității dreptului comunitar, reglementat de art[icolul] 148 alin[eatul] (2) coroborat cu art[icolul] 20 alin[eatul] (2) din Constituția României, republicată”.

10. Potrivit articolului 175 alineatul (1) din Codul de procedură fiscală român(12), împotriva titlului de creanță, precum și împotriva altor acte administrative fiscale se poate formula contestație. Întrucât contestația este o cale administrativă de atac, ea nu înlătură dreptul la acțiune al celui lezat în drepturile sale printr-un act administrativ fiscal sau prin lipsa acestuia, în condițiile legii. O decizie emisă în soluționarea unei contestații poate fi atacată potrivit articolului 188 alineatul (2) din Codul de procedură fiscală la instanța judecătorească de contencios administrativ competentă.

11. Ordonanța de urgență a Guvernului (denumită în continuare „OUG”) nr. 50/2008 a introdus o taxă (numită „taxă pe poluare”) pentru autovehiculele din categoriile M1-M3 și N1-N3(13).

III – Situația de fapt, procedura principală, întrebarea preliminară și procedura în fața Curții

12. La 3 mai 2007, domnul Târșia, revizuentul din procedura principală, a cumpărat o mașină care anterior fusese înmatriculată în Franța. După cum s-a menționat mai sus,

înmatricularea în România a fost condiționată la momentul respectiv de prezentarea dovezii plății unei taxe speciale pentru autovehicule. Autovehiculul a fost înmatriculat la 6 iunie 2007, după ce revizuentul a plătit, la 5 iunie 2007, suma de 6 899,51 lei, cu titlu de taxă specială pentru autovehicule.

13. Revizuentul a solicitat restituirea taxei în fața unei instanțe civile cu motivarea că taxa percepută era neconformă cu articolul 90 CE [în prezent articolul 110 TFUE] în măsura în care instituia o măsură fiscală discriminatorie de impozitare internă asupra produselor din alte state membre, care depășea cu mult taxele impuse asupra produselor interne similare. Prin sentința civilă nr. 6553/2007 din 13 decembrie 2007, Judecătoria Sibiu a admis acțiunea și a obligat statul român la rambursarea taxei.

14. Statul român a formulat însă recurs împotriva acestei hotărâri, recurs care a fost admis prin decizia civilă nr. 401/2008 a Tribunalului Sibiu, prin care statul român a fost obligat să restituie numai o parte din taxa plătită, și anume diferența dintre suma plătită la 5 iunie 2007 cu titlu de taxă specială pentru autovehicule și cuantumul rezultat din aplicarea OUG nr. 50/2008, reprezentând taxa pe poluare pentru autovehicule(14).

15. La 29 septembrie 2011, domnul Târșia a formulat o cerere de revizuire a deciziei civile nr. 401/2008 în fața Tribunalului Sibiu, întemeiată pe dispozițiile articolului 21 alineatul (2) din Legea nr. 554/2004 și pe Hotărârea Curții din 7 aprilie 2011 pronunțată în cauza Tatu sus-menționată (C-402/09, EU:C:2011:219, în care Curtea a statuat că articolul 110 TFUE face ca o taxă precum taxa pe poluare pentru autovehicule introdusă prin OUG nr. 50/2008 să fie incompatibilă cu dreptul Uniunii. Domnul Târșia a susținut că avea dreptul la recuperarea tuturor taxelor plătite în temeiul supremației dreptului Uniunii și al celor reținute de Curte în Hotărârea Tatu.

16. Potrivit deciziei de trimitere, nu este posibilă, în stadiul actual al procedurii, contestarea deciziei civile nr. 401/2008 în fața instanțelor ordinare. În procedura civilă nu există un remediu procedural similar cu cel prevăzut la articolul 21 alineatul (2) din Legea nr. 554/2004, în privința hotărârilor definitive care încalcă supremația dreptului Uniunii. Tribunalul Sibiu a considerat, astfel, că este obligat să adreseze Curții următoarea întrebare, în temeiul articolului 267 TFUE:

„Articolele 17, 20, 21 și 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, articolul 6 din Tratatul [privind] Uniun[ea] Europe[ană], articolul 110 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, principiul securității juridice tras din dreptul [Uniunii] și jurisprudența [Curții] pot fi interpretate ca opunându-se unei reglementări precum articolul 21 alineatul (2) din Legea nr. 554/2004, care prev[ede] posibilitatea revizuirii hotărârilor judecătorești interne pronunțate exclusiv în materia contenciosului administrativ în ipoteza încălcării principiului priorității dreptului [Uniunii] și nu permit[e] posibilitatea revizuirii hotărârilor judecătorești interne pronunțate în alte materii decât contenciosul administrativ (civile, penale) în ipoteza încălcării aceluiași principiu al priorității dreptului [Uniunii] prin aceste din urmă hotărâri?”

17. Au depus observații scrise domnul Târșia, guvernele român și polonez, precum și Comisia. Cu excepția Poloniei, toate aceste părți au participat la ședința care a avut loc la 27 ianuarie 2015.

IV – Admisibilitatea

18. În opinia noastră, întrebarea preliminară este inadmisibilă în măsura în care se solicită clarificări cu privire la aspectul dacă excluderea de la revizuire a hotărârilor judecătorești naționale pronunțate în proceduri penale cu încălcarea supremației dreptului Uniunii este

incompatibilă cu dreptul Uniunii(15).

19. Astfel cum s-a arătat în observațiile scrise ale Poloniei, această parte a întrebării este pur ipotetică, întrucât aplicarea autorității de lucru judecat a hotărârilor penale nu are nicio legătură cu obiectul cauzei principale. Potrivit unei jurisprudențe constante, Curtea poate refuza să se pronunțe asupra unei întrebări preliminare adresate de o instanță națională atunci când este evident că interpretarea dreptului Uniunii solicitată nu are nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul litigiului principal și atunci când problema este de natură ipotetică(16). Întrucât cauza principală nu privește o hotărâre pronunțată într-o procedură penală, întrebarea preliminară este inadmisibilă în măsura în care se solicită clarificarea compatibilității dreptului procesual penal român cu dreptul Uniunii.

V – **Analiză**

A – *Cu privire la jurisprudența Curții referitoare la autoritatea de lucru judecat*

20. Dreptul Uniunii nu impune unei instanțe naționale să lase neaplicate normele interne de procedură care conferă autoritate de lucru judecat unei decizii, chiar dacă o astfel de neaplicare i-ar permite instanței naționale să remedieze o încălcare a dreptului Uniunii prin decizia în discuție(17). Astfel, din perspectiva dreptului Uniunii, reclamantii nu se pot întemeia pe o hotărâre a Curții pronunțată după expirarea termenului de prescripție prevăzut de statul membru pentru a îndrepta o eroare care putea fi contestată într-un termen adecvat. Potrivit dreptului Uniunii, autoritatea de lucru judecat protejează eroarea(18).

21. Situația se schimbă însă dacă o normă din *dreptul statului membru* prevede o excepție de la principiul autorității de lucru judecat. Dacă aceasta este situația, excepția trebuie să fie aplicabilă deciziilor care privesc

dreptul Uniunii și care sunt similare acțiunilor de natură strict națională cărora li se aplică. În continuare, excepția de la autoritatea de lucru judecat prevăzută de statul membru nu trebuie formulată într-un mod care să facă practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de ordinea juridică a Uniunii(19).

22. În acest sens, Curtea a statuat, de exemplu, că excepțiile de la autoritatea de lucru judecat în vigoare potrivit legislației statului membru pot fi supuse unor termene rezonabile de formulare a acțiunilor în vederea garantării securității juridice. Cu toate acestea, asemenea termene nu trebuie să fie de natură să facă practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite prin ordinea juridică a Uniunii(20).

23. În schimb, în cazul în care un litigiu nu privea o excepție națională de la autoritatea de lucru judecat pe care se întemeiază un reclamant pentru a-și exercita drepturile conferite de ordinea juridică a Uniunii, precum în situația din procedura principală, ci mai degrabă o cerere prin care se solicita o interpretare largă a normelor statului membru privind autoritatea de lucru judecat pentru a proteja hotărârile *naționale* care pot fi neconforme cu dreptul Uniunii, se poate afirma că Curtea s-a pronunțat în favoarea supremației dreptului Uniunii față de autoritatea de lucru judecat(21).

24. Înainte de a continua, dorim să atragem atenția asupra a două hotărâri de principiu, și anume Hotărârea Kühne & Heitz (C-453/00, EU:C:2004:17) și Hotărârea Köbler (C-224/01, EU:C:2003:513). Hotărârea Kühne & Heitz privea condițiile în care o autoritate administrativă a fost obligată să își revizuiască una dintre deciziile sale definitive care era în conflict cu o hotărâre ulterioară a Curții. Cauza Kühne & Heitz era, prin urmare, legată de un nivel decizional inferior celui în discuție în procedura principală și privea, mai precis, problema dacă o autoritate fiscală olandeză

trebuia să își revizuiască o decizie administrativă definitivă ca urmare a unei hotărâri ulterioare a Curții. Mai mult, ea poate fi distinsă de cauza de față pe baza unor argumente similare celor invocate de Curte în Hotărârea Kapferer(22).

25. Hotărârea Köbler privea obligația statelor membre de a repara prejudiciile cauzate de instanța supremă din ierarhia judiciară națională, cea austriacă în cazul respectiv, ca urmare a faptului că hotărârea în cauză era incompatibilă cu dreptul Uniunii. În consecință, Hotărârea Köbler se referea numai la o situație care poate apărea *ulterior* cauzei principale, cum ar fi o eventuală acțiune în despăgubire împotriva statului român formulată de revizuent în cazul în care recuperarea taxei pe poluare s-ar dovedi imposibilă(23).

26. După cum se poate vedea din analiza care precedă, nu există o hotărâre anterioară a Curții care să abordeze o situație identică celei cu care se confruntă domnul Târșia. Dacă problemele juridice ridicate în procedura principală trebuie rezolvate în contextul jurisprudenței constante a Curții referitoare la autoritatea de lucru judecat, ele trebuie în primul rând apreciate prin trimitere la principiile dreptului Uniunii privind dreptul la o cale de atac jurisdicțională efectivă. Asupra acestor aspecte ne vom îndrepta acum atenția.

B – *Analiza compatibilității normelor naționale contestate cu dreptul Uniunii*

1. Legea de procedură română asigură protecția jurisdicțională efectivă a drepturilor conferite de ordinea juridică a Uniunii în discuție?

27. Reamintim că în cauza de față dreptul românesc oferă o cale specială pentru anularea hotărârilor definitive care, pe baza jurisprudenței ulterioare a Curții, se dovedesc a fi neconforme cu dreptul Uniunii. Această cale este însă limitată la hotărârile pronunțate în materia contenciosului

administrativ. Ea nu poate fi folosită pentru a se reveni asupra hotărârilor pronunțate în materie civilă. Iar aceasta deși dreptul românesc prevede de asemenea că hotărârile civile cu privire la care se constată ulterior că încalcă dreptul constituțional român în urma unei hotărâri (ulterioare) a Curții Constituționale din România pot de asemenea să fie anulate.

28. De la bun început, este important să se țină seama de limitele externe ale obligației de cooperare loială, prevăzută la articolul 4 alineatul (3) TUE, ce revine statelor membre, inclusiv instanțelor lor. Aceasta le impune să „adopt[e] orice măsură generală sau specială pentru asigurarea îndeplinirii obligațiilor care decurg din tratate” și să „se abțin[ă] de la orice măsură care ar putea pune în pericol realizarea obiectivelor Uniunii”. Obligația menționată trebuie interpretată în coroborare cu al doilea paragraf al alineatului (1) al articolului 19 TUE. Acesta prevede că „[s]tatele membre stabilesc căile de atac necesare pentru a asigura o protecție jurisdicțională efectivă în domeniile reglementate de dreptul Uniunii”.

29. Curtea a statuat că, „[î]n ceea ce privește căile de atac pe care trebuie să le prevadă statele membre [...] nici Tratatul FUE, nici articolul 19 TUE nu au intenționat să creeze în fața instanțelor naționale alte căi procesuale pentru apărarea dreptului Uniunii Europene decât cele care sunt stabilite în dreptul național”(24). Curtea a adăugat că „[s]ituația ar fi diferită numai dacă ar rezulta din *structura* ordinii juridice naționale respective că nu există nicio cale de atac care să permită, fie și numai pe cale incidentală, asigurarea respectării drepturilor pe care justițiabilii le au în temeiul dreptului Uniunii Europene sau dacă singura cale prin care justițiabilii ar avea acces la o instanță ar fi să fie obligați să încalce legea”(25). (sublinierea noastră).

30. Dreptul la o cale de atac efectivă este garantat și

de articolul 47 primul paragraf din cartă pentru orice persoană ale cărei drepturi garantate de dreptul Uniunii sunt încălcate. Este dincolo de îndoială faptul că autoritățile române puneau în aplicare dreptul Uniunii, în sensul articolului 51 alineatul (1) din Carta UE, atunci când recuperarea părții din taxa specială pentru autovehicule care corespundea taxei pe poluare a fost refuzată, cu încălcarea articolului 110 TFUE. Legătura necesară de obiect dintre măsurile în litigiu ale statului membru și normele substanțiale ale Uniunii(26) există în mod necesar atunci când un stat membru percepe o taxă cu încălcarea dreptului primar și chiar a dreptului derivat al Uniunii. Și jurisprudența Curții confirmă că, atunci când un particular caută un remediu judiciar pentru corectarea unei încălcări a dreptului Uniunii referitoare la punerea în aplicare de către statul membru a acestui drept, instanțele din statul membru sunt ținute de toate cerințele prevăzute la articolul 47 din cartă(27).

31. Amintim că, în lipsa unei reglementări a Uniunii în materie de restituire a unor impozite naționale percepute fără să fi fost datorate, revine ordinii juridice interne a fiecărui stat membru, în temeiul principiului autonomiei procedurale a acestora, atribuția de a desemna instanțele competente și de a stabili modalitățile procedurale aplicabile acțiunilor în justiție destinate să asigure protecția drepturilor conferite contribuabililor de dreptul Uniunii. Statele membre au însă responsabilitatea de a asigura, în fiecare caz, o protecție efectivă a acestor drepturi. Modalitățile procedurale aplicabile acțiunilor destinate să asigure protecția drepturilor conferite contribuabililor de dreptul Uniunii nu trebuie să fie concepute într-un asemenea mod încât să facă practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de ordinea juridică a Uniunii(28).

32. În această privință, reglementarea română, mai precis Codul de procedură fiscală, prevede accesul la tribunalele

administrativ-fiscale sau, după caz, la secțiile de contencios administrativ și fiscal ale curților de apel(29) în situațiile în care deciziile autorităților fiscale sunt atacate, inclusiv în cazul în care se solicită restituirea impozitelor percepute în mod nelegal(30). Aceste căi de atac par a se aplica și în situațiile în care deciziile de impunere sunt atacate cu referire la drepturile conferite de dreptul Uniunii. Astfel, reglementarea română asigură *prima facie* o protecție jurisdicțională efectivă în privința acestor drepturi.

33. În plus, articolul 21 alineatul (2) din Legea nr. 544/2004 a contenciosului administrativ permite revizuirea deciziilor definitive ale organelor de contencios administrativ în cazul în care acestea se dovedesc a fi incompatibile cu dreptul Uniunii ca urmare a unei hotărâri ulterioare a Curții. În lumina jurisprudenței Curții descrise anterior, referitoare la aspecte specifice ale autorității de lucru judecat, această dispoziție oferă mai mult decât impune dreptul Uniunii(31).

2. Probleme de drept al Uniunii rezultate din lipsa de claritate a legii de procedură române aplicabile

34. Totuși, după am remarcat deja, *toate* normele de procedură naționale relevante pentru punerea în aplicare a dreptului Uniunii, inclusiv excepțiile de la autoritatea de lucru judecat, trebuie să fie conforme cu dreptul la o cale de atac efectivă și cu principiile efectivității și echivalenței. Dificultatea apare, în cazul de față, în legătură cu lipsa de claritate care pare să fi fost inerentă legii române de procedură la momentul material la care a fost inițiată de către domnul Târșia procedura de recuperare a taxei speciale pentru vehicule plătite în iunie 2007 în fața unei instanțe civile(32).

35. În opinia noastră, se poate susține că lipsa de claritate a legii de procedură române era neconformă cu articolul 47 din cartă și cu cerințele dreptului Uniunii

referitoare la securitatea juridică și putea face punerea în aplicare a recuperării taxei pe poluare, care era incompatibilă cu dreptul Uniunii, practic imposibilă sau excesiv de dificilă.

36. Trebuie amintit că decizia judiciară care constituie un obstacol la restituirea taxei pe poluare și care a fost pronunțată anterior Hotărârii Curții în cauza Tatu (C-402/09, EU:C:2011:219), a fost dată de o instanță de recurs civilă (Tribunalul Sibiu), în cadrul unui proces civil, ca urmare a unui recurs formulat de statul român împotriva hotărârii pronunțate în primă instanță de Judecătoria Sibiu. Cauza principală se desfășoară de asemenea în fața aceleiași instanțe de recurs, respectiv Tribunalul Sibiu.

37. Comisia punctează în observațiile sale scrise că astfel de acțiuni au fost formulate în România atât în fața instanțelor de contencios administrativ, cât și în fața instanțelor civile. Din această perspectivă, este surprinzător că, în ședință, guvernul român a susținut că *instanțele civile sunt incompetente absolut să soluționeze asemenea cauze și că orice instanță civilă română astfel sesizată poate sau chiar este obligată să ridice din oficiu problema necompetenței sale.*

38. Astfel, a existat în mod clar o doză de confuzie cu privire la procedura judiciară corectă aplicabilă în cazul recuperării taxei în discuție în cazul de față(33). Oricare ar fi în prezent procedura, rămâne faptul că hotărârea civilă (română) definitivă (decizia nr. 401/2008 a Tribunalului Sibiu) prin care s-a refuzat recuperarea părții din taxa specială pentru autovehicule care corespunde taxei pe poluare are autoritate de lucru judecat. Aceasta este originea problemei juridice în discuție.

39. Pot, prin urmare, să existe dubii cu privire la identificarea instanțelor române care sunt (sau erau) competente să soluționeze cererile de recuperare a taxei pe

poluare percepute în mod nelegal la momentul de referință. Concluzionăm că dreptul român a fost neclar în această privință. Aici se află problema, în special din perspectiva articolului 47 din cartă.

3. Articolul 47 din cartă și dreptul la o cale de atac efectivă

40. Articolul 47 primul paragraf din cartă prevede că orice persoană ale cărei drepturi și libertăți garantate de dreptul Uniunii sunt încălcate are dreptul la o cale de atac efectivă în fața unei instanțe judecătorești, în conformitate cu condițiile stabilite de acest articol(34). Potrivit explicațiilor care însoțesc articolul 47, primul paragraf al acestuia, care sintetizează dreptul la o cale de atac eficientă, se întemeiază pe protecția acordată potrivit articolului 13 din Convenția europeană a drepturilor omului (CEDO), însă este mai extinsă decât aceasta(35). Observăm în continuare că, în temeiul articolului 52 alineatul (3) din cartă, în măsura în care drepturile conținute în aceasta corespund unor drepturi garantate prin CEDO, înțelesul și întinderea lor sunt aceleași ca cele prevăzute de CEDO, însă Uniunea nu este împiedicată să confere o protecție mai largă.

41. Potrivit jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului referitoare la articolul 6 paragraful 1 din CEDO, sistemul de control judiciar trebuie să fie „suficient de coerent și de clar” astfel încât să permită un „acces concret și efectiv” la o instanță(36). Dacă normele sunt de o „asemenea complexitate” încât generează „insecuritate juridică”, are loc o încălcare a articolului 6 paragraful 1(37). Curtea Drepturilor Omului a statuat de asemenea că este necesar ca căile de atac judiciare să prezinte „garanții suficiente pentru a evita o înțelegere greșită a modalităților de exercitare a căilor de atac disponibile”(38). În continuare, o construcție nerezonabilă a unei cerințe procedurale poate conduce la o încălcare a dreptului de acces la o instanță(39). Curtea Europeană a Drepturilor Omului a

reafirmat recent că „autoritățile trebuie să respecte și să aplice reglementarea internă într-o manieră previzibilă și coerentă” și că „elementele prevăzute trebuie să fie suficient de dezvoltate și de transparente în practică astfel încât să genereze securitate juridică și procedurală”(40). Normele de procedură trebuie să servească obiectivul privind securitatea juridică și buna administrare a justiției. Ele nu trebuie să „formeze un fel de barieră care să împiedice justițiabilul să obțină soluționarea cauzei sale pe fond de către instanța competentă”(41).

42. În plus, amintim că, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, „securitatea juridică constituie un principiu general al dreptului Uniunii Europene care impune în special ca o reglementare care produce consecințe defavorabile față de particulari să fie clară și precisă, iar aplicarea acesteia să fie previzibilă pentru justițiabili” (sublinierea noastră)(42).

43. În opinia noastră și în lumina celor de mai sus, lipsa de claritate în privința procedurii judiciare corecte aplicabile în cazul recuperării taxelor percepute cu încălcarea dreptului Uniunii generează o încălcare a articolului 47 din cartă, atât cu privire la dreptul la o cale de atac efectivă, cât și în ceea ce privește accesul la justiție. Aceasta cu atât mai mult în cazul în care o *decizie pronunțată de o instanță civilă necompetentă absolut ar putea avea autoritate de lucru judecat* în sensul că ar împiedica formularea unei acțiuni viitoare în recuperare în fața instanței competente, fie ea o instanță civilă sau una de contencios administrativ. În opinia noastră, în cazul de față, revine instanței naționale de trimitere sarcina de a evalua legea română de procedură în ansamblul ei în termeni de protecție jurisdicțională efectivă cu privire la recuperarea taxelor pe poluare pentru autovehicule plătite în mod nedatorat(43).

4. Legea română de procedură aplicabilă face recuperarea

taxei pe poluare practic imposibilă sau excesiv de dificilă?

44. Curtea s-a pronunțat în mod constant în sensul că „fiecare caz în care se ridică problema dacă o dispoziție procedurală națională face imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea de către justițiabili a drepturilor care le sunt conferite de ordinea juridică a Uniunii trebuie analizat ținând cont de locul pe care această dispoziție îl ocupă în ansamblul procedurii, de modul în care se derulează și de particularitățile acesteia în fața diverselor instanțe naționale. Din această perspectivă, trebuie să se ia în considerare principiile care stau la baza sistemului jurisdicțional național precum protecția dreptului la apărare, principiul securității juridice și buna desfășurare a procedurii”(44).

45. În speță trebuie subliniat în primul rând că instanța națională și toate părțile care au prezentat observații par să accepte că articolul 21 alineatul (2) din Legea nr. 554/2004 nu poate fi aplicat în procedura civilă. Ni se pare logic, cu condiția ca legea română de procedură să facă o distincție clară între diferitele forme de proceduri judiciare. Într-un astfel de caz nu ar exista niciun motiv pentru interpretarea prevederilor care definesc domeniul de aplicare al Legii nr. 554/2004 într-un mod care să permită aplicarea sa de către instanțele civile în litigii care sunt *ratione materiae* de drept administrativ sau fiscal. Cu toate acestea, dacă ar exista o asemenea marjă de manevră, instanța de trimitere națională ar fi obligată să interpreteze prevederile naționale aplicabile într-un mod care să promoveze dobândirea conformității cu dreptul Uniunii(45).

46. Revine instanței naționale de trimitere sarcina de a evalua dacă normele române în discuție fac punerea în aplicare a recuperării taxei pe poluare percepute contrar dreptului Uniunii practic imposibilă sau excesiv de dificilă. Este suficient să se observe însă că confuzia cu privire la aspectul dacă trebuia să se recurgă la o cale de atac civilă

sau la una administrativă pentru recuperarea taxei pe poluare pare să aibă un astfel de efect.

5. Principiile echivalenței și egalității în fața legii

47. Domnul Târșia susține că excluderea aplicării în procedura civilă a excepției de la autoritatea de lucru judecat conținute în articolul 21 alineatul (2) din Legea nr. 554/2004 ar fi incompatibilă atât cu egalitatea în fața legii, astfel cum este reflectată în articolul 20 din cartă, cât și cu principiul echivalenței.

48. Respectarea principiului echivalenței presupune că norma națională în discuție se aplică fără distincție atât acțiunilor întemeiate pe *încălcarea dreptului Uniunii*, cât și celor întemeiate pe *nerespectarea dreptului intern* care au un obiect și o cauză asemănătoare(46).

49. În opinia noastră, aceasta înseamnă că dreptul Uniunii nu s-ar opune, în contextul principiului echivalenței, dreptului român care prevede o excepție de la autoritatea de lucru judecat în procedurile de contencios administrativ referitoare la dreptul Uniunii, iar nu și în procedurile civile având același obiect. Principiul echivalenței impune un tratament egal între cereri comparabile întemeiate, pe de o parte, pe dreptul național și, pe de altă parte, pe dreptul Uniunii, iar nu o echivalență între diferite forme de procedură în temeiul dreptului național(47).

50. În orice caz, motivele rezonabile pentru a se devia de la principiul autorității de lucru judecat nu sunt identice în cazul hotărârilor civile, penale și administrative(48). Efectele acestor hotărâri sunt diferite și la fel sunt și preocupările de politică legislativă privind definirea excepțiilor (eventuale) de la autoritatea de lucru judecat. În cazul hotărârilor civile, securitatea și stabilitatea raporturilor juridice confirmate printr-o hotărâre rămasă definitivă sunt de cea mai mare importanță. În schimb,

condițiile pentru revizuirea unei hotărâri penale în interesul unei persoane condamnate pe nedrept nu ar trebui să fie prea dure. În dreptul administrativ, interesul protejării drepturilor particularilor și principiul legalității pot justifica un standard mai flexibil în privința revizuirii hotărârilor definitive decât în cazul hotărârilor civile.

51. Astfel, sugestia domnului Târșia că limitarea excepției de la autoritatea de lucru judecat la procedurile de contencios administrativ privind dreptul Uniunii este incompatibilă cu egalitatea în fața legii este neîntemeiată. Amintim că inegalitatea de tratament în fața legii există numai dacă situațiile relevante sunt comparabile⁽⁴⁹⁾. Nu aceasta este situația în măsura în care este vorba despre motivele de anulare a hotărârilor definitive civile și a hotărârilor definitive de contencios administrativ. În situațiile în care există o hotărâre ulterioară a Curții prin care o prevedere națională este declarată incompatibilă cu dreptul Uniunii, anularea unei decizii definitive de drept administrativ în detrimentul unei autorități a unui stat membru poate fi justificată, însă anularea unei hotărâri civile definitive, care creează un raport de drept privat între doi particulari, poate fi inadecvată din considerente de securitate juridică. În consecință, o soluție legislativă de acest tip aplicată în România, care deschide această posibilitate în materia contenciosului administrativ, dar o exclude în procedura civilă, nu este, prin ea însăși, contrară principiului egalității în fața legii.

52. Cu toate acestea, egalitatea în fața legii este o normă juridică diferită de principiul echivalenței. Astfel cum s-a subliniat în observațiile scrise ale Comisiei, din moment ce dreptul român prevede și o excepție de la autoritatea de lucru judecat în lumina jurisprudenței ulterioare a Curții Constituționale referitoare la corectitudinea hotărârilor judecătorești anterioare (și care privește toate instanțele interne)⁽⁵⁰⁾, principiul echivalenței poate impune ca aceeași

excepție să se aplice în cazul hotărârilor Curții referitoare la dreptul Uniunii(51).

53. Chiar dacă admitem că aceasta poate conduce discuția în afara sferei trimiterii preliminare(52), în opinia noastră, principiul echivalenței nu este respectat dacă o decizie ulterioară a Curții Constituționale naționale poate conduce la revizuirea unei hotărâri civile definitive anterioare și astfel permite recuperarea taxei percepute în mod nelegal, în timp ce o hotărâre a Curții nu poate avea un astfel de efect. Într-o asemenea situație, drepturile întemeiate pe constituția națională s-ar bucura de mai multă protecție decât drepturile conferite de dreptul Uniunii și astfel acestea din urmă nu ar beneficia de o protecție echivalentă celei de care se bucură prima categorie de drepturi, întemeiate pe dreptul național. O asimetrie similară există, în temeiul articolului 322 alineatul (9) din Codul de procedură civilă român, în privința efectelor hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului în comparație cu cele ale hotărârilor Curții.

VI – **Concluzie**

54. În lumina analizei care precedă, propunem următorul răspuns la întrebarea preliminară adresată de Tribunalul Sibiu:

„Articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene și principiul efectivității consacrat în jurisprudența Curții de Justiție nu se opun unei reglementări naționale care permite revizuirea hotărârilor judecătorești naționale pronunțate în materia contenciosului administrativ în cazul unei încălcări a principiului supremației dreptului Uniunii Europene și care nu permite revizuirea în același temei a hotărârilor judecătorești naționale pronunțate în materie civilă. Aceasta concluzie este supusă condiției să existe o claritate suficientă în privința procedurii corecte pentru remedierea încălcării dreptului Uniunii Europene în discuție și ca o hotărâre definitivă a unei instanțe prin care

aceasta se declară din oficiu necompetentă să nu poată împiedica solicitarea reparației în fața unei instanțe competente.

Principiul echivalenței se opune unei reglementări naționale care permite revizuirea hotărârilor judecătorești naționale pronunțate în procedura civilă ca urmare a unei hotărâri ulterioare a Curții Constituționale naționale sau a Curții Europene a Drepturilor Omului, însă nu o permite în cazul unei hotărâri ulterioare a Curții de Justiție a Uniunii Europene.”

---

1 – Limba originală: engleza.

---

2 – Hotărârea Tatu (C-402/09, EU:C:2011:219).

---

3 – Hotărârea Manea (C-76/14, EU:C:2015:216, punctele 46 și 50). A se vedea de asemenea Hotărârea Nicula (C-331/13, EU:C:2014:2285, punctele 27 și 28 și jurisprudența citată).

---

4 – Curtea a mai confirmat că autoritatea de lucru judecat se aplică propriilor hotărâri. A se vedea de exemplu Hotărârile Comisia/Luxemburg (C-526/08, EU:C:2010:379, punctele 26 și 27) și ThyssenKrupp Nirosta/Comisia (C-352/09 P, EU:C:2011:191, punctul 123).

---

5 – A se vedea în special Hotărârile Impresa Pizzarotti (C-213/13, EU:C:2014:2067), Fallimento Olimpiclub (C-2/08, EU:C:2009:506), Kempter (C-2/06, EU:C:2008:78), Lucchini (C-119/05, EU:C:2007:434), i-21 Germany și Arcor (C-392/04 și C-422/04, EU:C:2006:586), Kapferer (C-234/04, EU:C:2006:178)

și Kühne & Heitz (C-453/00, EU:C:2004:17). Cu privire la autoritatea de lucru judecat în procedurile arbitrale, a se vedea Hotărârile Eco Swiss (C-126/97, EU:C:1999:269) și Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615). A se vedea de asemenea analiza despre relevanța autorității de lucru judecat în dezvoltarea normelor privind despăgubirile pentru încălcarea dreptului Uniunii de către autoritățile judiciare ale statului membru, realizată în Hotărârea Köbler (C-224/01, EU:C:2003:513).

---

6 – De exemplu Hotărârile Kapferer (C-234/04, EU:C:2006:178, punctul 22 și jurisprudența citată) și Impresa Pizzarotti (C-213/13, EU:C:2014:2067, punctul 62).

---

7 – A se vedea cel mai recent Hotărârea Impresa Pizzarotti (C-213/13, EU:C:2014:2067).

---

8 – Constituția din 21 noiembrie 1991, modificată și completată prin Legea nr. 429/2003, republicată în Monitorul Oficial al României nr. 767 din 31 octombrie 2003.

---

9 – Codul de procedură civilă promulgat prin Decretul din 9 septembrie 1869, republicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 45 din 24 februarie 1948, cu modificările și completările ulterioare, în vigoare până la 15 februarie 2013.

---

10 – Legea contenciosului administrativ nr. 554 din 2 decembrie 2004, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1154 din 7 decembrie 2004, cu modificările și completările ulterioare.

---

11 – Introdus prin articolul I punctul 30 din Legea nr. 262/2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 510 din 30 iulie 2007, și abrogat prin Legea nr. 299/2011, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 916 din 22 decembrie 2011. Prin Decizia Curții Constituționale nr. 1039/2012, această din urmă lege a fost declarată neconstituțională.

---

12 – Adoptat prin Ordonanța Guvernului nr. 92 din 24 decembrie 2003. El a fost republicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 513 din 31 iulie 2007, fiind modificat și ulterior completat.

---

13 – Articolul 3 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 50/2008 din 21 aprilie 2008 pentru instituirea taxei pe poluare pentru autovehicule (Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 327 din 25 aprilie 2008, denumită în continuare „OUG nr. 50/2008”), care a intrat în vigoare la 1 iulie 2008, instituie o taxă pe poluare pentru autovehiculele din categoriile M1-M3 și N1-N3. Categoria „M” cuprinde „autovehicule cu cel puțin patru roți, proiectate și construite pentru transportul pasagerilor”. Categoria „N” cuprinde „autovehicule cu cel puțin patru roți, proiectate și construite pentru transportul mărfurilor”. A se vedea de asemenea anexa II la Directiva 2007/46/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 5 septembrie 2007 de stabilire a unui cadru pentru omologarea autovehiculelor și remorcilor acestora, precum și a sistemelor, componentelor și unităților tehnice separate destinate vehiculelor respective (Directivă-cadru) (JO L 263, p. 1).

---

14 – Potrivit unui fragment din observațiile scrise ale României, care nu au fost contestate de domnul Târșia, la 13 iunie 2008, acesta din urmă a formulat o contestație în anulare împotriva deciziei nr. 401/2008, dar aceasta a fost retrasă la 24 septembrie 2008.

---

15 – Instanța națională se referă de asemenea la articolul 17 (privind dreptul de proprietate) și la articolul 21 (privind nediscriminarea) din cartă. Aceste prevederi au o legătură îndepărtată cu aspectele în discuție, în sensul că o creanță fiscală legată de recuperarea unei taxe percepute în mod necuvenit pare să constituie un drept de proprietate în dreptul român în temeiul articolului 21 alineatele (1) și (4) din Codul de procedură fiscală, iar nelegalitatea taxei pe poluare are legătură cu discriminarea autoturismelor rulate importate. Cu toate acestea, prevederile menționate nu ajută prea mult analiza din prezenta cauză și nu intenționăm să mai discutăm despre ele în continuare.

---

16 – Hotărârea Érsekcsanádi Mezőgazdasági (C-56/13, EU:C:2014:352, punctul 36 și jurisprudența citată).

---

17 – Hotărârea Kapferer (C-234/04, EU:C:2006:178, punctul 21). Această regulă este strâns legată de obligația reclamantilor care solicită aplicarea drepturilor conferite de dreptul Uniunii să respecte termenele rezonabile de introducere a acțiunilor stabilite de dreptul statului membru. Cu alte cuvinte, eventuala constatare de către Curte a încălcării dreptului Uniunii nu are, în principiu, incidență asupra momentului de la care începe să curgă termenul de prescripție. Această obligație poate fi atenuată numai atunci când partea

aflată în culpă a descurajat formularea acțiunii de către reclamant în termen util. A se vedea Hotărârea Iaia și alții (C-452/09, EU:C:2011:323, punctele 17, 18, 21 și 22 și jurisprudența citată).

---

18 – A se vedea de asemenea Concluziile avocatului general Geelhoed prezentate în cauza Lucchini (C-119/05, EU:C:2006:576, punctul 46).

---

19 – Hotărârile Kapferer (C-234/04, EU:C:2006:178, punctul 22 și jurisprudența citată) și Impresa Pizzarotti (C-213/13, EU:C:2014:2067, punctul 62).

---

20 – Hotărârea Kempter (C-2/06, EU:C:2008:78, punctele 58 și 59). A se vedea de asemenea Hotărârile Eco Swiss (C-126/97, EU:C:1999:269) și Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615).

---

21 – A se vedea Hotărârile Impresa Pizzarotti (C-213/13, EU:C:2014:2067), Fallimento Olimpiclub (C-2/08, EU:C:2009:506) și Lucchini (C-119/05, EU:C:2007:434). De exemplu, în Hotărârea Lucchini, Curtea a statuat la punctul 62 că „aprecierea asupra compatibilității unor măsuri de ajutor sau a unei scheme de ajutor cu piața comună intră în competența exclusivă a Comisiei, care acționează sub controlul instanței comunitare. Această regulă se impune în ordinea juridică internă ca efect al principiului supremației dreptului comunitar”. Curtea a menționat la punctul 61 din Hotărârea Impresa Pizzarotti că cauza Lucchini privea „o situație cu totul specială în care erau în discuție principii care reglementează repartizarea competențelor între statele membre

și Uniune în materia ajutoarelor de stat”.

---

22 – Curtea a remarcat în Hotărârea Kapferer (C-234/04, EU:C:2006:178, punctul 23) că, „[c]hiar presupunând că principiile stabilite în [Hotărârea Kühne & Heitz] ar putea fi transpuse într-un context care, la fel ca cel din cauza principală, se referă la o decizie definitivă, trebuie amintit că hotărârea menționată supune obligația organului vizat de a revizui o decizie definitivă care ar părea să fi fost adoptată cu încălcarea dreptului comunitar, potrivit articolului 10 CE, condiției ca, printre altele, organul respectiv să dispună, în temeiul dreptului național, de competența de a reveni asupra acestei decizii (a se vedea punctele 26 și 28 din hotărârea menționată). Or, în speță, este suficient să se arate că din cererea de decizie preliminară rezultă că respectiva condiție nu este îndeplinită”.

---

23 – Este util să menționăm aici două exemple din jurisprudența finlandeză. Curtea Administrativă Supremă a decis în anul 2013 că acțiunile în recuperarea TVA-ului perceput pentru taxa pentru autoturisme, contrară interpretării adoptate de Curte în Hotărârea Comisia/Finlanda (C-10/08, EU:C:2009:171), nu pot fi formulate după expirarea termenului de cinci ani aplicabil în materie fiscală în general (a se vedea KH0 2013:199). Dimpotrivă, Curtea Supremă a considerat că o asemenea impozitare atrage răspunderea statului pentru prejudicii potrivit liniei jurisprudențiale trasate prin Hotărârea Francovich (a se vedea KK0 2013:58).

---

24 – Hotărârea Inuit Tapiriit Kanatami și alții/Parlamentul și Consiliul (C-583/11 P, EU:C:2013:625, punctul 103), în care se citează Hotărârea Unibet (C-432/05, EU:C:2007:163, punctul 40).

---

25 – Hotărârea Inuit Tapiriit Kanatami și alții/Parlamentul și Consiliul (C-583/11 P, EU:C:2013:625, punctul 104).

---

26 – Hotărârea Åkerberg Fransson (C-617/10, EU:C:2013:105, punctul 24).

---

27 – Hotărârea DEB (C-279/09, EU:C:2010:811).

---

28 – Hotărârea Test Claimants in the Franked Investment Income Group Litigation (C-362/12, EU:C:2013:834, punctele 31 și 32).

---

29 – Împărțirea competenței de judecată în primă instanță între tribunalele administrativ-fiscale și secțiile de contencios administrativ și fiscal ale curților de apel este prevăzută la articolul 10 din Legea nr. 544/2004 a contenciosului administrativ.

---

30 – Articolul 21 alineatul (4) și articolele 113, 175 și 188 din Codul de procedură fiscală.

---

31 – A se vedea punctul 20 de mai sus.

---

32 – În dosar nu este precizată data la care a fost inițiată procedura.

---

33 – În ședință, domul Târșia a susținut că această incertitudine a fost clarificată printr-o decizie a Înaltei Curți de Casație și Justiție din România, decizia nr. 24/2011, anterior inițierii celei de a doua proceduri în care se întemeiază pe excepția de la autoritatea de lucru judecat, însă ulterior acțiunii inițiale formulate pe baza plății taxei speciale pentru autovehicule.

---

34 – Articolul 47 din cartă adaugă o protecție specifică suplimentară, precum cerințele ca procesul să fie echitabil, public și desfășurat într-un termen rezonabil, în fața unei instanțe judecătorești independente și imparțiale, constituită prin lege, ca dreptul la apărare să fie respectat și ca asistența juridică să fie acordată.

---

35 – Explicațiile continuă arătând că al doilea paragraf al articolului 47, care sintetizează printre altele procesul echitabil, corespunde articolului 6 paragraful 1 din CEDO.

---

36 – Hotărârea De Geouffre de la Pradelle împotriva Franței din 16 decembrie 1992, seria A, nr. 253-B, § 35.

---

37 – *Ibidem*, punctul 33. A se vedea de asemenea Hotărârea Maširević împotriva Serbiei din 11 februarie 2014, nr. 30671/08, § 48.

---

38 – Hotărârea Bellet împotriva Franței din 4 decembrie 1995, seria A, nr. 333-B, § 37.

---

39 – Hotărârea Běleš și alții împotriva Republicii Cehe, nr. 47273/99, § 50 și 51, CEDO 2002-IX. Hotărârea Omerović împotriva Croației (nr. 2) din 5 decembrie 2013, nr. 22980/09, § 39, în care Curtea a amintit că „o interpretare foarte strictă a unei norme de procedură” poate priva un reclamant de dreptul de acces la o instanță.

---

40 – Hotărârea Maširević împotriva Serbiei din 11 februarie 2014, nr. 30671/08, § 50 și jurisprudența citată. Această cauză privește interpretarea de către instanța supremă a unei norme de procedură care a condus la insecuritate juridică, chiar și pentru practicienii dreptului. A se vedea în special punctul 51.

---

41 – Hotărârea Omerović împotriva Croației (nr. 2) din 5 decembrie 2013, nr. 22980/09, § 39.

---

42 – Hotărârea Akzo Nobel Chemicals și Akcros Chemicals/Comisia (C-550/07 P, EU:C:2010:512, punctul 100 și jurisprudența citată).

---

43 – Amintim totuși că la punctul 60 din Hotărârea DEB (C-279/09, EU:C:2010:811) Curtea a statuat că principiul protecției jurisdicționale efective poate face obiectul unor limitări rezonabile.

---

44 – Hotărârea Surgicare – Unidades de Saúde (C-662/13, EU:C:2015:89, punctul 28 și jurisprudența citată).

---

45 – De exemplu Hotărârea Impact (C-268/06, EU:C:2008:223, punctul 54).

---

46 – Hotărârea Surgicare – Unidades de Saúde (C-662/13, EU:C:2015:89, punctul 30).

---

47 – Hotărârea ÖBB Personenverkehr (C-417/13, EU:C:2015:38, punctul 74).

---

48 – Potrivit surselor disponibile, se pare că cele mai multe sisteme juridice din cadrul Uniunii nu prevăd motive identice pentru excepțiile de la autoritatea de lucru judecat în procedurile civile, penale și administrative.

---

49 – Amintim că principiul egalității de tratament, a cărui natură fundamentală este afirmată la articolul 20 din cartă, impune ca situații comparabile să nu fie tratate în mod diferit și ca situații diferite să nu fie tratate în același mod, cu excepția cazului în care un astfel de tratament este justificat în mod obiectiv. A se vedea Hotărârea Chatzi (C-149/10, EU:C:2010:534, punctele 63 și 64 și jurisprudența citată).

---

50 – Amintim că această concluzie decurge din articolul 322 alineatul (10) din Codul de procedură civilă, care, în temeiul articolului 21 alineatul (1) din Legea nr. 554/2004, se aplică și în materia contenciosului administrativ.

---

51 – Comisia se referă aici la Hotărârea Weber’s Wine World și alții (C-147/01, EU:C:2003:533).

---

52 – Amintim că, potrivit unei jurisprudențe constante, în răspunsul la o întrebare preliminară, Curtea poate să ia în considerare toate normele relevante de drept al Uniunii, chiar dacă acestea nu au fost menționate de instanța națională de trimitere. A se vedea de exemplu Hotărârea Efir (C-19/12, EU:C:2013:148, punctul 27).

CJUE: Un contract de asigurare trebuie să expună în mod transparent, precis și inteligibil funcționarea mecanismului asigurării, astfel încât consumatorul să poată evalua consecințele economice care rezultă din aceasta în ceea ce îl

privește

Faptul că un contract de asigurare este legat de unele contracte de împrumut încheiate concomitent poate juca un rol în examinarea respectării cerinței privind transparența clauzelor contractuale, întrucât se consideră că în acest caz consumatorul nu manifestă aceeași vigilență în privința întinderii riscurilor acoperite

Directiva privind clauzele abuzive prevede că nu sunt obligatorii pentru consumator clauzele abuzive care figurează într-un contract încheiat cu un vânzător sau furnizor. Totuși, potrivit aceleiași directive, aprecierea caracterului abuziv al clauzelor nu privește nici definirea obiectului principal al contractului, nici caracterul adecvat al prețului sau remunerației, pe de o parte, față de serviciile sau de bunurile furnizate în schimbul acestora, pe de altă parte, în măsura în care aceste clauze sunt exprimate în mod clar și inteligibil.

În anul 1998, domnul Jean-Claude Van Hove a încheiat cu o unitate bancară două contracte de împrumut imobiliar pentru o sumă de aproximativ 68 000 de euro. La încheierea acestor contracte de împrumut, el a aderat la un „contract de asigurare grup” al CNP Assurances pentru a garanta, printre altele, o acoperire de 75 % din rate în caz de incapacitate totală de muncă (ITM). În urma unui accident de muncă, domnul Van Hove a ajuns în incapacitate permanentă parțială de muncă (IPP) de 72 % în sensul dreptului francez al asigurărilor sociale. Medicul mandatat de societatea de asigurări a concluzionat că starea de sănătate a domnului Van Hove, deși nu era compatibilă cu reluarea profesiei anterioare, făcea posibilă exercitarea unei activități profesionale adaptate pe fracțiuni de normă. Prin urmare, compania a refuzat să continue să acopere ratele împrumutului în temeiul incapacității domnului Van Hove.

Domnul Van Hove a inițiat o acțiune în justiție pentru a obține recunoașterea caracterului abuziv al termenilor contractului în ceea ce privește definiția ITM și a condițiilor în care plata ratelor este suportată de asigurare. În opinia domnului Van Hove, clauza privind ITM creează un dezechilibru semnificativ în detrimentul consumatorului, cu atât mai mult cu cât definiția acesteia este redactată astfel încât nu poate fi înțeleasă de consumatorul profan. CNP Assurances consideră că respectiva clauză nu poate constitui o clauză abuzivă întrucât privește obiectul însuși al contractului. Pe de altă parte, definiția ITM ar fi clară și precisă, chiar dacă criteriile luate în considerare pentru stabilirea ratei de incapacitate funcțională sunt diferite de cele reținute de asigurările sociale. În aceste condiții, instanța franceză sesizată cu litigiul (Tribunalul de Mare Instanță din Nîmes) solicită Curții de Justiție să stabilească dacă este posibilă aprecierea caracterului eventual abuziv al clauzei în discuție.

În hotărârea pronunțată astăzi, Curtea precizează, amintind al nouăsprezecelea considerent al directivei, că, în contractele de asigurare, clauzele care definesc sau delimitează în mod clar riscul asigurat și răspunderea asigurătorului nu se supun unei aprecieri a caracterului abuziv deoarece aceste restricții sunt luate în considerare la calcularea primei plătite de către consumator. Nu este exclus ca, astfel, clauza în litigiu să privească **obiectul însuși al contractului**, în măsura în care aceasta pare să **delimiteze riscul asigurat și răspunderea asigurătorului, stabilind totodată prestația esențială a contractului de asigurare**. Curtea lasă instanței naționale sarcina să verifice acest aspect indicându-i în același timp că este de competența sa să determine dacă, având în vedere natura, economia generală și ansamblul prevederilor contractului, precum și contextul său juridic și factual, clauza în discuție stabilește un element esențial al ansamblului contractual în care se înscrie.

În ceea ce privește problema dacă respectiva clauză în litigiu este redactată în mod clar și inteligibil, Curtea amintește că cerința privind transparența clauzelor contractuale, consacrată de directivă, nu poate fi redusă numai la caracterul inteligibil pe plan formal și gramatical, ci această cerință trebuie înțeleasă în mod extensiv. În speță, Curtea nu exclude ca domeniul de aplicare al clauzei care definește noțiunea de ITM să nu fi fost înțeleasă de consumator. Astfel, este posibil ca, **în lipsa unei explicații transparente privind funcționarea concretă a mecanismului asigurării referitor la acoperirea ratelor împrumutului în cadrul ansamblului contractual, domnul Van Hove să nu fi fost în măsură să evalueze, pe baza unor criterii precise și inteligibile, consecințele economice care rezultă din aceasta în ceea ce îl privește.** Incumbă instanței naționale sarcina să verifice și acest aspect.

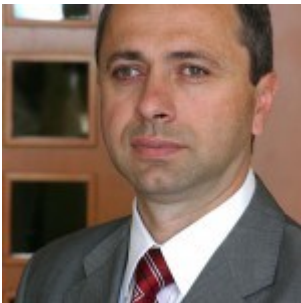
Potrivit Curții, împrejurarea că acest contract de asigurare se situează într-un ansamblu contractual cu contractele de împrumut ar putea de asemenea să fie relevant în acest context. Prin urmare, nu se poate cere **consumatorului să manifeste aceeași vigilență, în privința întinderii riscurilor acoperite de contractul de asigurare, ca în cazul în care ar fi încheiat în mod distinct contractul de asigurare și contractele de împrumut.**

În consecință, Curtea statuează că **acele clauze care privesc obiectul principal al unui contract de asigurare pot fi considerate ca fiind redactate în mod clar și inteligibil în cazul în care, pe de o parte, sunt inteligibile pentru consumator pe plan gramatical și, pe de altă parte, expun în mod transparent funcționarea concretă a mecanismului asigurării ținând seama de ansamblul contractual în care se înscriu, astfel încât consumatorul să fie în măsură să evalueze, pe baza unor criterii precise și inteligibile, consecințele economice care rezultă din aceasta în ceea ce îl privește.** În cazul în care nu aceasta este situația, instanța

națională poate să aprecieze caracterul eventual abuziv al clauzei în discuție.

Ionuț Simion va fi noul Country Managing Partner al PwC România

Începând cu 1 iulie 2015, Ionuț Simion va prelua funcția de Country Managing Partner al PwC România deținută timp de unsprezece ani de Vasile Iuga, care va continua în poziția de Cluster Leader al PwC în Europa de Sud-Est.

„Mă bucură desemnarea lui Ionuț Simion în această poziție foarte importantă în domeniul consultanței. Este o recunoaștere a succeselor sale și a unei evoluții profesionale de excepție, pe care am sprijinit-o și la care am avut plăcerea să contribuim. Ionuț, împreună cu Mihaela Mitroi (Liderul Departamentului de Consultanță Fiscală și Juridică), Kenneth Spiteri (Liderul Departamentului de Audit) și Radu Stoicoviciu (Liderul Departamentului de Consultanță pentru Afaceri și Management), formează o echipă de conducere extrem de performantă. Sunt încredinciat că, în această formulă, ei au toate atu-urile pentru a valorifica oportunitățile din piață și pentru a duce firma la un nou nivel. Îi doresc mult succes în noua postură lui Ionuț Simion!”, a declarat Vasile Iuga.

„Sunt deosebit de onorat, dar și perfect conștient de marea responsabilitate care vine o dată cu funcția de Country Managing Partner al PwC România. Aș vrea să le mulțumesc colegilor pentru încredere și sprijin și, în special lui Vasile Iuga, care în mandatul său a reușit să construiască o echipă de consultanți foarte puternică și prestigioasă, și a contribuit în mod fundamental la dezvoltarea acestei profesii în țara noastră. Încep această nouă etapă într-un moment în care economia globală și consultanța se schimbă în mod fundamental și cu viteza internetului. Principalul obiectiv pe care mi-l propun este legat de leadership în piață, pentru firmă, dar și pentru clienții noștri, atât din sectorul privat, cât și din cel public. Vom continua să fim alături de clienții noștri în dezvoltarea afacerilor lor și în rezolvarea problemelor cu care se confruntă, contribuind în același timp la consolidarea unui climat de încredere în mediul de afaceri. Sunt bucuros să am alături de mine în acest demers o echipă de profesioniști care și-au dovedit valoarea în numeroase proiecte importante.”, a declarat Ionuț Simion.

Ionuț Simion s-a alăturat PwC România în 2000 și a devenit Partener în cadrul Departamentului de Consultanță Fiscală și Juridică al PwC România în anul 2007. De-a lungul timpului a acumulat o experiență vastă în domeniul prețurilor de transfer, în structurarea fiscală internațională, precum și în proiecte de fuziuni și achiziții. Ionuț a fondat și a coordonat echipa specializată în analiza Prețurilor de Transfer a PwC România, acordând consultanță unora dintre cele mai mari companii românești și internaționale. Ionuț Simion a făcut o specializare în domeniul prețurilor de transfer timp de 6 luni la biroul PwC din New York. Începând cu anul 2012, a coordonat departamentul de taxe al PwC de la Chișinău, Republica Moldova.

Doctor în Economie, Ionuț predă în prezent la Academia de Studii Economice din București în cadrul unui program de masterat în fiscalitate. Este membru al Asociației

Internaționale de Fiscalitate (IFA), membru asistent în cadrul Forumului mixt al Uniunii Europene privind prețurile de transfer și al Camerei Consultanților Fiscali din România.

Ionuț Simion a fost ales în mai multe rânduri membru în Board-ul Director al Camerei de Comerț Americane din România (AmCham), iar în actualul mandat este Vice-Președinte. De-a lungul timpului, a fost implicat în proiecte importante cu administrația centrală și instituții internaționale, în scopul îmbunătățirii mediului de afaceri din România, legislației fiscale și modernizării sistemului fiscal.

Este totodată un pasionat alergător, fiind susținătorul echipei PwC run4fun, dar și al echipei de fotbal a PwC România.

Vasile Iuga s-a alăturat PwC România la momentul înființării firmei, în anul 1991. A devenit Partener în 1997 și a fost Country Managing Partner al PwC România începând cu 2004, coordonând peste 650 de angajați în cinci birouri. Din 2005 este membru al Consiliului Director al PwC pentru Europa Centrală și de Est (CEE – regiune care include 30 de țări, cu peste 7.500 angajați). În 2008, Vasile Iuga a fost numit Managing Partner al PwC pentru Europa de Sud-Est (SEE – regiune care acoperă 11 țări, cu peste 1.100 de angajați),

Este unul dintre cei mai respectați consultanți din România, având o experiență complexă, pe mii de proiecte, derulate de-a lungul a peste 24 de ani în domeniul implementării standardelor internaționale de raportare financiară a auditului financiar, evaluării și restructurării afacerilor, în preluări, fuziuni, achiziții de business, privatizări și consultanță strategică.

Autor a numeroase articole în special pe teme de energie, servicii financiare și geopolitică, Vasile Iuga este de asemenea co-autor al primei cărți românești despre strategii în management – *Formule de succes pentru următorul deceniu* –

publicată în 2011, și coordonator al lucrării *Șapte teme fundamentale pentru România*, publicată în 2014. În 2012 a primit titlul de Profesor Honoris Causa al Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca.

Despre PwC

Firmele din rețeaua PwC ajută organizațiile și indivizii să creeze valoarea adăugată de care au nevoie. Suntem o rețea de firme prezentă în 157 de țări cu mai mult de 195.000 de specialiști dedicați oferirii de servicii de calitate de audit, consultanță fiscală și consultanță pentru afaceri. Spuneți-ne care sunt lucrurile importante pentru dumneavoastră și descoperiți mai multe informații despre noi vizitând site-ul www.pwc.ro.

Comisarul European responsabil cu politica de concurență anunță intenția de a declanșa o investigație sectorială privind comerțul online intracomunitar

Autor: Denisa Benga – Partner, Head of

Competition

Comisia Europeană a anunțat intenția Comisarului European, responsabil cu politica de concurență, **Dna Margrethe Vestagerde**, a declanșa o investigație sectorială privind comerțul online intracomunitar începând cu data de **6 mai 2015**, care va avea în vizor companii din statele membre UE, implicit România.

Investigația se va concentra asupra identificării restricțiilor din contractele de distribuție, privind comerțul online. Comisarul European dorește să verifice dacă furnizorii de bunuri și servicii impun distribuitorilor prin contract sau pe baza altor practici diverse restricții de a vinde în alte teritorii, de tipul aplicării de penalități sancționatorii sau oferirii de stimulente, pentru a îngreuna astfel libertatea comerțului online.

De asemenea, Comisia va avea în vedere și acele situații în care furnizorii stabilesc prețuri diferite la vânzarea produselor sau serviciilor în statele membre. Premisa de la care se pornește este aceea că, prin impunerea unui preț mai mare pentru produse sau servicii destinate unui anumit stat membru, furnizorul poate descuraja vânzările în acel stat membru.

În condițiile în care, în anul 2014, jumătate dintre consumatorii europeni a efectuat cumpărături online, dar numai un procent de 15% a achiziționat bunuri sau servicii de la un furnizor dintr-un alt stat membru, Comisia va analiza dacă situația se datorează unor motive intrinseci, ce țin mai mult de bariere lingvistice sau preferințe ale consumatorilor, sau este generată de aplicarea unor instrumente tehnice, prin care se îngreunesc drepturile consumatorilor de a efectua tranzacții online în orice stat membru – de genul restricțiilor de accesare a anumitor site-uri web, ca urmare a inserării datelor personale care atestă rezidența într-un alt stat membru decât statul membru unde își are sediul furnizorul sau

a introducerii datelor de identificare a cardului de credit, la momentul efectuării plății online.

Scopul declarat al acestei investigații este acela că informațiile, dobândite ca urmare a desfășurării investigației sectoriale, vor contribui nu numai la punerea în aplicare a legislației privind concurența în sectorul comerțului online, dar și la conturarea unor reglementări legislative, pe care Comisia intenționează să le adopte pentru a asigura / facilita implementarea *Strategiei pieței unice digitale* (care va fi făcută publică în luna mai a acestui an).

Printre acțiunile de îndepărtare a obstacolelor din fața liberei circulații a mărfurilor și serviciilor în spațiul virtual pe care Comisia înțelege să le prioritizeze se află și abordarea problemei geo- blocării, în contextul actual în care prea mulți cetățeni europeni nu pot utiliza serviciile online, care sunt disponibile în alte țări ale UE, cel mai adesea fără nicio justificare, sau sunt redirecționați către un magazin local cu prețuri diferite de cele ale magazinului din alt stat membru, a cărui accesare este restricționată.

Așadar, investigația sectorială se va concentra asupra practicilor de comercializare intra-comunitară a produselor și serviciilor în mediul on-line și în cazul în care, în urma analizei, se vor identifica aspecte care ridică îngrijorări din perspectiva încălcării regulilor de concurență, Comisia va deschide în acest sens investigații distincte asupra activității anumitor participanți pe piață.

Cu titlu de exemplu, investigația sectorială pe piața produselor farmaceutice (2008) a condus la o monitorizare suplimentară a sectorului farmaceutic, dar și la deschiderea ulterioară de investigații privind acordurile de brevet încheiate între companiile generice și cele inovatoare (cunoscute și sub denumire de acorduri „pay for delay”), care s-a finalizat cu aplicarea de sancțiuni, decizia Comisiei făcând obiectul unor litigii în curs de soluționare. Alte

investigații sectoriale s-au finalizat mai puțin dramatic, cum este cea din 2005, privind piața serviciilor de asigurări prestate pentru persoane juridice.

În ceea ce privește procedura de lucru a Comisiei în cadrul acestei investigații sectoriale, este de așteptat ca reprezentanții Comisiei să transmită solicitări de informații și documente către diverși furnizori, distribuitori de bunuri sau servicii din diverse domenii și sectoare de activitate, platforme online de genul celor care compară prețuri sau facilitează comercializarea produselor și serviciilor în spațiul virtual, cu sedii în toate statele membre. Solicitățile pot îmbrăca forma unor simple cereri de transmitere a unor date statistice sau pot impune destinatarilor furnizarea de contracte, registre electronice sau documente interne. În cazul în care destinatarii refuză sau omit să transmită informațiile sau documentele solicitate, aceștia sunt pasibili de sancțiuni pecuniare extrem de oneroase.

Având în vedere că autoritățile europene și naționale manifestă un serios angajament de a colabora în vederea revizuirii pieței digitale, **companiile din diverse sectoare de activitate din Romania, care comercializează în state membre produse sau servicii on-line, ar trebui să aibă în vedere posibilitatea de a fi notificate în vederea participării cu informații și documente în cadrul acestei investigații sectoriale.**

În acest sens, companiile ar trebui să analizeze și să își revizuiască practicile interne, astfel încât să se asigure că activitatea de comercializare de bunuri sau servicii on-line se desfășoară în conformitate cu legislația în vigoare. Demersurile nu ar trebui să se limiteze la revizuirea termenilor și condițiilor contractuale, ci ar trebui să se extindă și asupra practicilor de lucru curente, inclusiv asupra corespondenței de zi cu zi.

Conform declarațiilor Dnei Vestager, raportul final ar trebui să fie disponibil la sfârșitul anului 2016 sau la începutul anului 2017. Comparativ cu durata altor investigații sectoriale (i.e. 18 luni sau 24 de luni), termenul limită declarat este unul optimist. Însă, având în vedere importanța acordată acestui domeniu și influența pe care rezultatele acestei investigații o pot avea asupra implementării cu succes a Strategiei privind piața unică digitală, ne putem aștepta ca sinergia autorităților la nivel european și național să capete, pe lângă amploarea declarată și un ritm alert, tradus printr-o operativitate structurată.

Modificarea Codului fiscal și reducerea cotei de TVA pentru alimente

În *Monitorul Oficial al României*, Partea I, nr. 250 / 14.04.2015 a fost publicată **OUG nr. 6 / 2015 pentru modificarea și completarea Legii nr. 571 / 2003 privind Codul Fiscal.**

Vizualizează [aici](#) Tax Alert-ul în care sunt analizate aceste modificări, realizat de echipa Duncea, Ștefănescu & Asociații.